

30.6.2026

VN/22156/2020

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat	2
3	Tiivistelmä saadusta lausuntopalautteesta	4
4	Lausuntopalaute	6
4.1.	Jälki-lain 1 §	16
4.2.	Jälki-lain 2 §	16
4.3.	Jälki-lain 3 §	17
4.4.	Jälki-lain 4 §	19
4.5.	Jälki-lain 5 §	20
4.6.	Pelastuslain 111 a §:n muutos	22
4.7.	Jälkitorjuntaan liittyvä rahoitus	23
4.7.1.	Varautumissuunnitelman laatimiseen liittyvä rahoitus	23
4.7.2.	Jälkitorjunnasta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen	24
4.8.	Muita huomioita	25

1 Johdanto

Ympäristöministeriö valmistelee lainsäädäntöä merialueella tapahtuvien suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan tehostamiseksi. Uudessa laissa säädettäisiin rannikkokuntien yhteistyöstä ja varautumisesta pelastuslain 111 a §:ssä tarkoitetun jälkitorjunnan järjestämisessä, kun kyseessä on merialueella tapahtuva suuri alusöljy- tai aluskemikaalivahinko, josta aiheutuu vakavaa vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Rannikkokunnat vastaisivat suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä ja siihen varautumisesta kolmella yhteistyöalueella. Eteläiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Uudenmaan ja Kymenlaakson maakunnan rannikkokunnat. Läntiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Pohjanmaan maakunnan rannikkokunnat, ja pohjoiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakunnan rannikkokunnat. Lisäksi yhteistyöalueiden olisi laadittava varautumissuunnitelmat merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi.

Lisäksi jälkitorjuntaa koskevaa pelastuslain 111 a §:ää esitetään muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin öljyvahinkojen ohella myös ympäristölle tai ihmisten terveydelle vakavaa vaaraa tai haittaa aiheuttavien aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisvelvoitetta koskevat säännökset.

Esityksen tavoitteena on parantaa rannikkokuntien edellytyksiä jälkitorjunnan järjestämisessä sekä vahvistaa rannikkokuntien välistä yhteistyötä laajamittaisissa ja vakavissa alusöljy- ja aluskemikaalivahinkotilanteissa. Lisäksi esityksellä pyritään kehittämään rannikkokuntien jälkitorjuntaan varautumista säätämällä velvoite varautumissuunnitelman laatimisesta. Esityksen tarkoituksena on myös varmistaa, että merellisten ympäristövahinkojen jälkitorjuntaa koskeva sääntely on yhtenäistä ja kattaa sekä öljytuotteista että muista haitallisista aineista johtuvat vahingot.

Hallituksen esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia, jotka liittyvät riittävän öljyntorjuntavalmiuden varmistamiseen, kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan kriisinkestävyyden varmistamiseen, kuntien tehtävien erilaistumiseen sekä valtion sitoumukseen rahoittaa kuntien uudet tehtävät sekä tehtävien laajennukset täysimääräisesti. Tämän lisäksi esitys toteuttaa hallituksen puoliväliriihen kirjausta, jonka mukaan hallitus huomioi kuntien olosuhteiden erilaisuuden ja tukee ja kehittää kuntien järjestämisyyhteistyön lisäämistä. Eduskunta on myös ympäristövahinkorahastolakia koskevassa lausumassaan edellyttänyt, että hyvästä öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta huolehditaan.

Esitys liittyy vuoden 2027 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitysluonnoksessa ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027. Rannikkokuntien yhteistoiminnan järjestäytymiseksi yhteistyöalueiden perustamiselle ja ensimmäisten varautumissuunnitelmien laatimiselle ehdotettaisiin riittävää siirtymäaika.

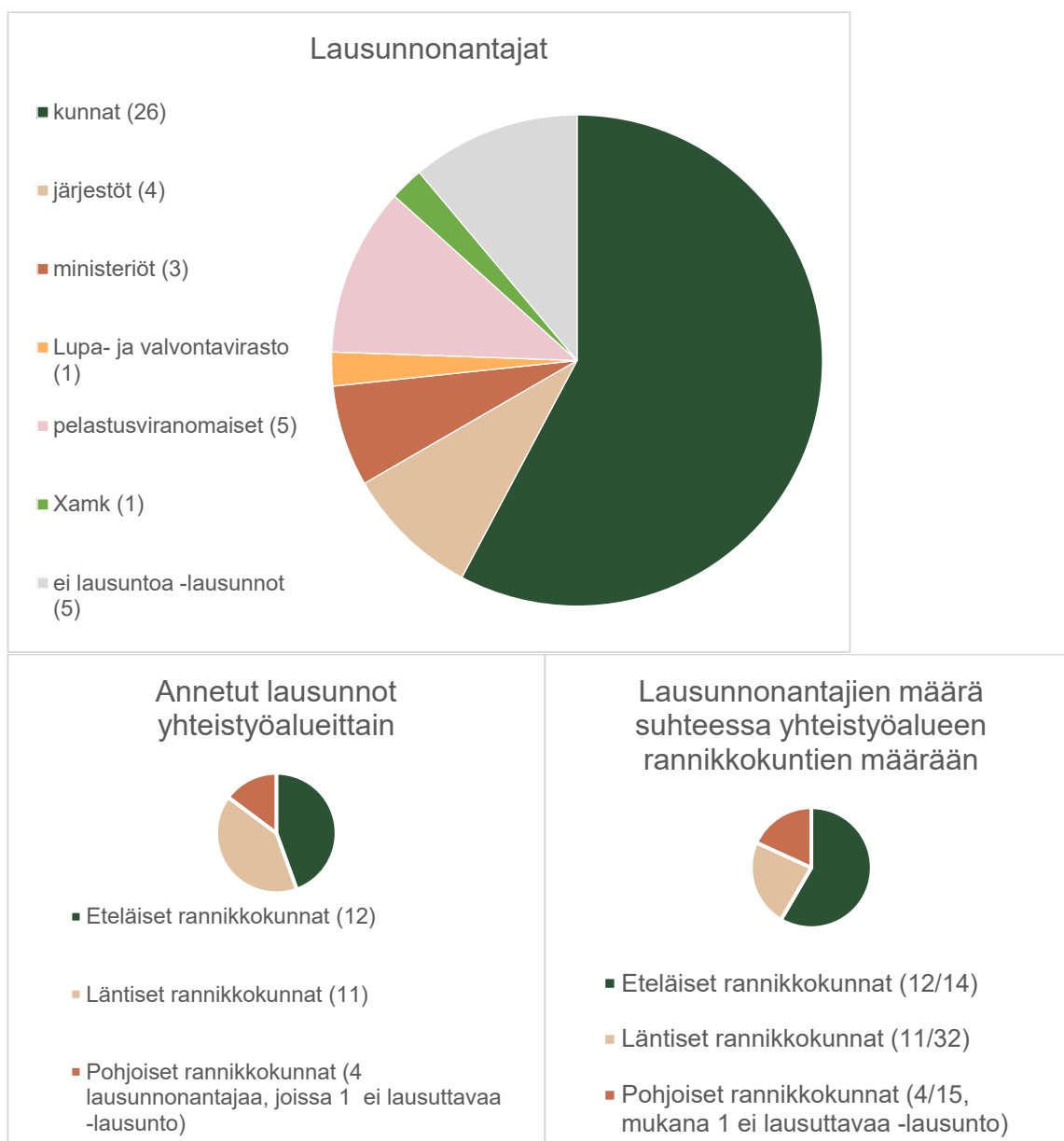
2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat

Ympäristöministeriö lähetti hallituksen esitys -luonnoksen lausunnonle 3.3.2026 lausuntopalvelu.fi:n kautta. Lausuntokierros päättyi 26.4.2026. Ympäristöministeriö pyysi lausuntoa yhteensä 86 eri taholta. Lausuntopyynnön vastaanottajiin kuului sisäministeriö (SM), oikeusministeriö (OM), sosiaali- ja terveysministeriö (STM), valtiovarainministeriö (VM), oikeuskanslerinvirasto, korkein hallinto-oikeus (KHO), Vaasan hallinto-oikeus, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Lupa- ja valvontavirasto (LVV), Rajavartiolaitos (RVL), Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Keski-

Pohjanmaan hyvinvointialue, Kymenlaakson hyvinvointialue, Lapin hyvinvointialue sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Suomen rannikkokunnat (61 kpl), Suomen Kuntaliitto ry, WWF Suomi sekä muita HE-luonnoksen kannalta keskeisiä järjestöjä ja toimijoita. Myös muilla kuin lausuntopyyntöjakelussa mainituilla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa. Lausuntoja annettiin yhteensä 40 kappaletta. Lausunnot ovat julkisia ja löytyvät hankesivustolta osoitteesta:

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM044:00/2020>.

Lausuntonsa antoivat sisäministeriön pelastusosasto (SM/PeO), VM, RVL, LVV, Espoon kaupunki, Hailuodon kunta, Haminan kaupunki, Hangon kaupunki, Helsingin kaupunki, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Kemiönsaaren kunta, Kirkkonummen kunta, Kotkan kaupunki, Kristiinankaupunki, Kustavin kunta, Kymenlaakson hyvinvointialue/Kymenlaakson pelastuslaitos, Luodon kunta, Loviisan kaupunki, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Maalahden kunta, Mustasaaren kunta, Mynämäen kunta, Närpiön kaupunki, Paraisten kaupunki, Porvoon kaupunki, Pyhtään kunta, Raahen kaupunki, Raaseporin kaupunki, Simon kunta, Siuntion kunta, Turun kaupunki, Vaasan kaupunki, Virolahden kunta, Saaristoasiain neuvottelukunta, Suomen Kuntaliitto ry, Natur och Miljö r.f, WWF Suomi, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk), Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV) ry sekä Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto. STM, LVM, KHO, Varsinais-Suomen liitto ja Keminmaan kunta ilmoittivat, etteivät anna lausuntoa HE-luonnoksesta.

3 Tiivistelmä saadusta lausuntopalautteesta

Lausunnonantajat suhtautuvat pääosin myönteisesti esityksen tavoitteisiin vahvistaa merialueella tapahtuvien suurten ja vaikutuksiltaan erittäin vakavien alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan valmiutta sekä kuntien välistä yhteistyötä. Yhteistyöalueiden muodostamista, varautumissuunnittelua ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan vastuusääntelyn selkeyttämistä pidettiin tarpeellisina, erityisesti kasvaneen merellisen ympäristövahingon riskin vuoksi.

Jälkitorjuntaan varautuminen on ollut useissa kunnissa vähäistä, ja lakiesitys Lupa- ja valvontaviraston ohjauksessa tehtävistä varautumissuunnitelmista on lausuntopalautteen perusteella kannatettavaa. Varautuminen ja rannikkoalueen kuntien yhteistyövelvoite vastaa tarpeeseen parantaa jälkitorjunnan ennakoitavuutta. Samoin esityksen tavoitteita riittävien jälkitorjunnan voimavarojen takaamiseksi ja toimintamallien yhtenäistämiseksi pidettiin lähtökohtaisesti hyvinä. Erityisesti pienten rannikkokuntien toimintaedellytysten nähtiin yhteistyön kautta vahvistuvan. Kuitenkin osa lausunnonantajista kritisoi esityksen vaikuttavuuden jäävän tavoiteluonteiseksi, jota on vaikeaa soveltaa käytännössä.

Esityksen mukaista yhteistyöaluejakoa pääasiassa kannatettiin. Jaottelu noudattelee rannikon kuntien osalta pelastustoimen vastaavaa yhteistyöaluejakoa. Yhteistyöaluejakoa kannattaneet lausunnonantajat katsoivat, että samat maantieteelliset rajat helpottavat kiireellisestä pelastustoiminnasta vastaavien pelastuslaitosten ja jälkitorjunnasta vastaavien kuntien yhteistyötä torjunnan kokonaisuuden osalta. Osa kuntasektorin lausunnonantajista piti yhteistyöalueita kuitenkin kooltaan liian suurina tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen jälkitorjunnan järjestämiseksi, ja joissakin lausunnoissa yhteistyöalueiden perustamista pidettiin turhana. Osa kuntasektorin lausunnonantajista kaipasi myös ohjaavampaa sääntelyä kuntien yhteistyön järjestämiseksi. Toisaalta osa lausunnonantajista piti myönteisenä, että sääntely jättää kunnille riittävästi liikkumavaraa yhteistyön toteuttamiseen kuntien itsehallinnon periaatteiden mukaisesti.

Lausuntopalautteen merkittävin huoli ja kritiikki kohdistui jälkitorjunnan rahoitukseen. Suuri osa lausunnonantajista arvioi, että esitys siirtää kunnille merkittäviä uusia velvoitteita ilman riittävää ja ennakoitavaa rahoitusta, mikä voisi aiheuttaa kunnille huomattavia taloudellisia riskejä. Huolta herättivät erityisesti suuronnettomuuksiin liittyvät korkeat kustannukset, korvausjärjestelmän epävarmuus sekä mahdolliset viiveet korvausten saamisessa. Lausuntopalautteessa korostui näkemys, jonka mukaan valtion tulisi vastata kustannuksista täysimääräisesti ja mahdollistaa myös ennakkorvausten maksaminen. Lisäksi tuotiin esiin, ettei kunnilla ole riittävästi henkilöstöä, erityisosaamista eikä kalustoa vaatimaan ja pitkäkestoiseen jälkitorjuntaan.

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että rahoituksen osoittaminen pelkästään varautumissuunnitelmien laatimiskustannuksiin on riittämätöntä, eikä se turvaa todellista toimintavalmiutta. Varautumissuunnittelun lisäksi tarvittaisiin pysyvää ja ennakoitavaa rahoitusta myös valmiuden ylläpitämiseen, kuten kalustoon, koulutukseen ja harjoitustoimintaan. Osa lausunnonantajista piti esitettyä valtioavustuksen määrää kuntaa kohden liian vähäisenä.

Valtiovarainministeriö nosti launnossaan esille, että esityksessä ehdotettuihin muutoksiin ei ole erikseen varattu rahoitusta hallitusohjelmassa tai julkisen talouden suunnitelmassa. Lähtökohtaisesti säädosmuutoksista aiheutuvat tarpeet tulee talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksen mukaisesti kattaa olemassa olevilla määrärahoilla siten, että kunnille kohdennetaan rahoitus ympäristöministeriön hallinnonalan nykyisistä määrärahoista. Rahoituksesta päätetään valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Esitys on sisällöltään sovitettava yhteen talousarvioesityksen kanssa siten, että siinä esitetty voidaan toteuttaa tarkoitukseen varatun rahoituksen ja kehysten puitteissa.

Lausuntopalautteessa tuotiin esiin tarve täsmentää vakavan vahingon määritelmää tulkintaerojen vähentämiseksi. Lisäksi toivottiin tarkennettavan, mikä taho viime kädessä arvioi, täytyvätkö lainsäädännössä tarkoitetun vakavan vahinkotilanteen edellytykset.

Useat kuntasektorin lausunnonantajat katsoivat, että jälkitorjunnan järjestämisvastuuta ei olisi tarkoituksenmukaista osoittaa kunnille. Heidän näkemyksensä mukaan vastuun tulisi ensisijaisesti kuulua valtiolle tai hyvinvointialueen pelastustoimelle, joilla on paremmat resurssit, osaaminen ja operatiivinen valmius toimia vaativissa ja nopeasti muuttuvissa tilanteissa.

Myös jälkitorjuntasääntelyn kokonaisuudistuksen tarve nousi useissa lausunnoissa esille. Erityisesti sisäministeriön hallinnonalan lausunnonantajat totesivat, että jälkitorjuntasäännökset tulisi siirtää pelastuslaista ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön mahdollisimman pian. Kuntasektorin lausunnoissa korostettiin lisäksi tarvetta kehittää jälkitorjuntasääntelyä laajemminkin. Myös kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaa koskevan sääntelyn yhdenmukaistamista ja viranomaisvastuusta säätämistä pidettiin tarpeellisenä. Lisäksi lausuntopalautteessa tuotiin esiin tarve kehittää sääntelyä

siten, että lainsäädäntöön sisältyisivät riittävät säännökset vapaaehtoisten osallistumisesta jälkitorjuntaan.

4 Lausuntopalaute

Espoon kaupunki (jälkitorjunnan johtamisesta vastaava kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitekniikan keskus) toteaa lausunnossaan, ettei sillä ole huomautettavaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Hanke rannikkokuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisessä on kannatettava.

Hailuodon kunta lausunnossaan esittää, että kunnille ei voida asettaa uusia tehtäviä, jotka voivat kustannuksillaan estää kunnan lakisääteisellä järjestämisvastuulla olevien tehtävien hoidon. Velvollisuus laatia varautumissuunnitelma on kunnille osoitettava uusi tehtävä. Lakisääteinen varautumissuunnittelu aiheuttaa rannikkokunnille huomattavia taloudellisia ja henkilöresurssikustannuksia. Hallitusohjelmassa on sitouduttu kompensoimaan täysimääräisesti kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet tai poistamaan muita velvoitteita. Lakiesityksen mukaiset suuret alusöljy- tai aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntatehtävät edellyttävät saumattoman yhteistyön kehittämistä pelastuslaitoksen ja Rajavartiolaitoksen sekä Lupa- ja valvontaviraston kanssa. Huomionarvoista on, että kunnilla ei ole käytettävissään jälkitorjuntakalustoa tai -varusteita. Kunnille esitetään uudeksi lakisääteiseksi tehtäväksi kaikkien merialueella tapahtuneiden aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntavelvoitetta. Lakiesityksessä tulisi selkeästi arvioida, mitä uusia osaamis-, koulutus- ja varautumistarpeita kemikaalivahinkojen sisällyttäminen jälkitorjuntavelvoitteeseen aiheuttaa ja miten niihin vastataan. Vahinkojen torjunnan rahoitukseen tulee esittää toimintamalli. Mikäli kuntien jälkitorjuntavelvoitetta laajennetaan, kuntien tulee saada täysimääräinen rahoitus toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Haminan kaupunki pitää rannikkokuntien yhteistyötä öljyvahinkojen jälkitorjunnassa sinänsä hyvänä asiana. Kunnilla ei toisaalta ole kalustoa eikä välttämättä riittävästi osaamista ranta-alueiden puhdistamiseen. Öljyntorjuntakalustoa ison onnettomuuden varalta ei ole tarkoituksenmukaista hankkia varastoon. Pakollinen varautumissuunnittelu kuntien yhteistyönä on tarpeen, sillä iso öljyvahinko koituisi todennäköisesti useamman kunnan alueelle. Lakiehdotuksen perusteluissa mainitun valmiussuunnitelman laatimiskustannusten korvaaminen valtion varoista pitää sisällyttää lakimuutokseen. **Haminan kaupunki** lausunnossaan lisäksi toteaa, että jos alusöljyvahinko aiheutuisi esimerkiksi ns. varjolaivaston aluksesta, jonka vakuutusturva olisi riittämätön, joutuisi kunta, jonka rannalle öljyä ajautuisi, anomaan korvauksia jälkikäteen ympäristövahinkorahastosta. Ympäristövahinkorahastoa koskevan lain (1262/2022) 13 §:ssä säädetään korvattavaksi Suomessa tapahtuneet ympäristövahingot. Merellä tapahtuva alusöljyvahinko voisi tyypillisesti sattua kansainvälisellä merialueella. Ympäristövahinkorahasto ei myöskään maksa etukäteiskorvauksia, vaan vahinkoa kärsinyt voi hakea korvausta vain jälkikäteen. Kunnalle aiheutuneet kulut maaperän puhdistuksesta ja kunnostuksesta voivat nousta hyvinkin suuriksi, eikä esimerkiksi miljoonaluokan rahalliseen varautumiseen ole kunnilla mahdollisuuksia. Lain 16 §:ssä määrätään enimmäiskorvaukseksi 30 miljoonaa euroa. Pelastuslain muutoksen yhteydessä pitää muuttaa myös ympäristövahinkorahastoa koskevaa lakia siten, että kunta voisi hakea korvausta myös etukäteen esimerkiksi vahinkojen laajuuden mukaisesti tehdyn kustannusarvion perusteella. Kunnalla pitää olla mahdollisuus saada korvausta suoraan ympäristövahinkorahastosta myös muualla kuin Suomessa tapahtuneesta onnettomuudesta aiheutuviin kustannuksiin.

Hangan kaupunki pitää merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan varautumisen vahvistamista ja kuntien välisen alueellisen yhteistyön kehittämistä lähtökohtaisesti tarpeellisena. Kuntien on syytä tehdä tiiviimpää yhteistyötä jälkitorjunnan suunnittelussa ja

toteuttamisessa, mutta se ei riitä tavoitteen toteuttamiseksi ja varautumisen vahvistamiseksi. Jos lakiehdotus toteutetaan HE-luonnoksen mukaisesti, rannikkokunnille aiheutuu lakisääteisiä lisätehtäviä, joihin ei nykyisellään ole käytettävissä riittävästi henkilöstöä, erityisosaamista, kalustoa eikä taloudellisia resursseja. **Hangon kaupunki** kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että lakiluonnoksessa esitetty valtion rahoitus kohdistuu pääosin varautumissuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen. Kaupunki katsoo, että varustaminen on tarpeen varautumisen vahvistamiseksi. Lakiesityksessä ei esitetä pysyvää tai ennakoivaa rahoitusratkaisua rannikkokuntien käytännön torjuntavalmiuden ylläpitämiseen, kuten henkilöstöresursseihin, kalustoon ja osaamisen kehittämiseen. Vuosia kestävä jälkitorjunta voi pahimmillaan sitoa merkittäviä henkilöstö- ja talousresursseja ennen kuin kustannusten kattamisesta on varmuutta. Tämä voi vaarantaa kunnan taloudellisen tasapainon ja normaalin palveluntuotannon.

Hangon kaupungin näkemyksen mukaan epäselväksi jää, miten kuntien jälkitorjuntakustannukset korvataan tilanteissa, joissa alusonnottomuus tapahtuu kansainvälisellä merialueella.

Ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön soveltamisala ei tältä osin anna kunnille riittävää varmuutta kustannusten korvattavuudesta. **Hangon kaupunki** katsoo, että lakiehdotuksessa ehdotetut yhteistyöalueet ovat kooltaan liian isoja tehokkaan ja asianmukaisen jälkitorjunnan järjestämiseksi. Henkilöstön ja kaluston siirtäminen näin ison alueen sisällä ei ole tarkoituksenmukaista. Erikoiskaluston saatavuus myös ostopalvelun muodossa voi olla haasteellista. Alueelliset olosuhteet ja eroavaisuudet mm. rantaviivan avoimuudessa ja altistuksessa, yhteiskunnan elintärkeissä toiminnoissa ja riskikohteissa sekä asukastiheydessä ja siihen liittyvissä voimavaroissa eivät erotu näin isolla yhteistyöalueella.

Helsingin kaupunki katsoo, että hallituksen esitys on tarpeellinen. Helsinki on yksi Suomen vilkkaimmista satamakaupungeista ja kaupungin edustalla kulkee merkittävä määrä muuta risteävää laivaliikennettä. Helsingin edustalla tapahtuvan meriliikenteen riskiprofiili on olennaisesti kasvanut viime vuosina (GNSS-häiriöt, varjolaivasto, AIS-manipulointi ym.). Merellisessä toimintaympäristössä kuntarajat ylittävä yhteistyö on ratkaisevan tärkeää ja ympäristövahinkoihin varautumisen teemassa yhteistyölle on selkeä tarve. Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön kehittämisen lisäksi on tarkoituksenmukaista osallistaa vahingontorjuntaan ennakoivasti myös muut merellä ammattimaisesti liikkuvat toimijat, kuten vesiliikenteen ammattilaiset (esimerkiksi yhteisharjoitusten muodossa). Lisäksi yhteistyö erilaisten järjestöjen, kuten WWF:n kanssa on todennäköisesti ratkaisevan tärkeää. **Helsingin kaupunki** katsoo, että lainvalmistelussa tulee tarkastella ja selvittää vielä esitysluonnoksen toteuttamisvaihtoehtoja 2 ja 3. Tarkoituksenmukaisinta voisi olla, että jälkitorjunta olisi hyvinvointialueiden vastuulla ja velvoittaa kunnat antamaan asiantuntija-apua sekä tarvittaessa muuta virka-apua, jos se on tarpeen. Tässä vaihtoehdossa on selkeä vastuutaho ja selkeä rahoitusmalli öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan toteuttamiseksi mahdollisimman tehokkaasti. **Helsingin kaupunki** nostaa esille lausunnossaan myös sen, että Helsingin rooli tullee korostumaan merkittävästi sekä oman yhteistyöalueensa, mutta myös muiden yhteistyöalueiden valmiuden kannalta. Todennäköistä on, että esimerkiksi erilaiset jätteet ja kemikaalit kulkevat Helsingin kautta. Vaikutukset on siis huomioitava myös jätehuoltosuunnitelmissa ja kapasiteetissa.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue kannattaa esitettyä esitysluonnosta. On perusteltua, että kunnat yhdistyvät yhteistyöalueiksi, joka antaa suunnitellulle suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan varautumiselle leveämmät hartiat. Uudistus antaa myös paremmat mahdollisuudet yhteensovittaa varautuminen jälkitoimiin sekä varsinaisiin torjuntatoimiin hyvinvointialueiden pelastuslaitosten kanssa. Selkeä sääntely jälkitorjunnan järjestämisestä sekä vastuiden täsmentäminen parantavat viranomaisten varautumista ja toiminnan koordinoitua. **Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja Kymenlaakson hyvinvointialue/Kymenlaakson pelastuslaitos** toteavat, että lakimuutos selkeyttäisi erityisesti aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaa koskevaa sääntelyä, joka ei nykyisin ole yhtä

yksiselitteistä kuin alusöljyvahinkojen torjunta. Lisäksi yhteistyöalueiden muodostaminen ja velvoite laatia varautumissuunnitelmat tukevat ennakkointia ja voivat parantaa toimijoiden valmiutta suuriin merellisiin ympäristövahinkoihin. Samalla Lupa- ja valvontaviranomaisen vastuu yhteensovittaa jälkitorjuntatöitä, vahingon ulottuessa usean kunnan alueelle, mahdollistaa rakenteellisen toiminnan yhteensovittamisen laajempien onnettomuuksien osalta. Riippumatta jälkitorjunnan toteuttajatahosta, tulee toimintaan kyetä osoittamaan riittävä rahoitus ja resurssit tukemaan tosiasiallista valmiutta. **Kymenlaakson hyvinvointialue / Kymenlaakson pelastuslaitos** lisäksi huomauttaa, että kuntien tosiasiallinen mahdollisuus toteuttaa jälkitorjunnan vaativaa kokonaisuutta huolettaa jo rahoituksen näkökulmasta nykyisessä taloustilanteessa.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk) pitää öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä tarpeellisena. Varautumisen kehittämistarvetta korostaa edelleen merellisessä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kohonnut vahinkoriski ja potentiaalisten vahinkoaineiden monipuolistuminen, kuten esityksessä on tunnustettu. Esityksen tavoitteet riittävien jälkitorjunnan voimavarojen takaamiseksi ja toimintamallien yhtenäistämiseksi nähdään lähtökohtaisesti hyvinä. **Xamk** pitää erittäin merkittävänä, että esitys huomioi ympäristön pilaantumisen lisäksi alusöljy- ja aluskemikaalivahinkoihin liittyvän vakavan vaaran ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle (mm. ihmisten pelastamistarve s. 34). Selkeyden vuoksi esitykseen voisi vielä täsmentää (muun muassa s. 53, 56, 62) varsinaisessa torjuntavaiheessa ja jälkitorjuntavaiheessa vallitsevien turvallisuus- ja terveysriskien eroa. Riskitaso vaikuttaa suoraan sekä tiedolliseen, taidolliseen että materiaaliseen varautumiseen, ml. henkilösuojaintarve, syttyvien ja terveydelle haitallisten pitoisuuksien monitorointi jne. Jälkitorjuntaan sisältyvät toimet tulisi olla selkeästi erillisiä pelastuslain mukaisesta öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnasta päällekkäisyyksien välttämiseksi. Esityksen nykyiseen muotoon sisältyy tehtäviä, kuten öljyisen veden kulkeutumisen estäminen, puomittaminen ja poisto vedestä (s. 40) sekä riskikohteiden suojaaminen (s. 75), jotka käytännössä edellyttävät torjunta- ja keräyskalustoa myös jälkitorjuntaviranomaiselta ja voi siten johtaa kahdennettuun kalustoon. Valtionavustuksen ollessa suunnattu vain varautumissuunnitelman laatimisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen, ei ko. kaluston hankitaan, sen ylläpitoon, kaluston käytön harjoitteluun eikä sen edellyttämiin henkilöresursseihin, vaikuttaa varautumisvelvollisuuden tehokas toimeenpano käytännössä epävarmalta.

Kemiönsaaren kunta, Maalahden kunta ja Saaristoasiain neuvottelukunta pitävät myönteisenä rannikkokuntien välisen yhteistyön lisäämistä suurissa öljy- ja kemikaalionnettomuuksissa, mutta suhtautuvat kuitenkin kriittisesti esitysluonnokseen. **Kemiönsaaren kunta katsoo**, että rannikkokuntien välinen yhteistyö on tärkeää ja myönteistä, mutta lakiesitys nykyisessä muodossaan tuo merkittäviä uusia tehtäviä ilman niihin liittyviä resursseja. **Kemiönsaaren kunta** korostaa, että kunnilla ei ole ylimääräistä henkilöstöä, kalustoa tai osaamista, jota voitaisiin irrottaa suurten päästöjen sattuessa, ja huomauttaa, että korvausperiaatteet on määriteltävä selkeästi, jotta kunnille ei aiheudu taloudellista rasitetta. Lausunnonantajat katsovat, että valtiolla tulee olla ensisijainen vastuu suurten aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ja aluskemikaalionnettomuuksien jälkitorjunnan järjestämisestä merialueilla sekä tätä koskevan valmiuden ylläpitämisestä. Kuntien osallistuminen tulee rajata siihen, minkä omat resurssit realistisesti mahdollistavat.

Kirkkonummen kunta, Siuntion kunta, Loviisan kaupunki, Simon kunta ja YSV ry pitävät merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan varautumisen vahvistamista ja kuntien välisen alueellisen yhteistyön kehittämistä lähtökohtaisesti tarpeellisena. Jälkitorjuntaan varautuminen on useissa kunnissa ollut vähäistä, ja lakiesitys valtion ohjauksessa tehtävistä varautumissuunnitelmista on tältä osin askel oikeaan suuntaan. Lausunnonantajat kiinnittävät huomiota kuitenkin siihen, että lakiluonnoksessa esitetty valtion rahoitus kohdistuu pääosin

varautumissuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen. Lakiesityksessä ei esitetä pysyvää tai ennakoitavaa rahoitusratkaisua rannikkokuntien käytännön torjuntavalmiuden ylläpitämiseen, kuten henkilöstöresursseihin, kalustoon ja osaamisen kehittämiseen. Tämä on ongelmallista erityisesti tilanteissa, joissa kunnat joutuvat vastaamaan pitkäkestoista ja laajoista jälkitorjuntatoimista. Vuosia kestävä jälkitorjunta voi pahimmillaan sitoa merkittäviä henkilöstö- ja talousresursseja ennen kuin kustannusten kattamisesta on varmuutta. Tämä voi vaarantaa kunnan taloudellisen tasapainon ja normaalin palvelutuotannon. **Simon kunta** lisäksi katsoo, että lakiluonnos lisää merkittävästi kuntien velvoitteita ilman riittävää rahoitusta. Vastuun siirtäminen kunnille ei ole tarkoituksenmukaista suuronnettomuuksissa. Toiminnan tehokkuus ja yhdenmukaisuus edellyttävät valtion johtovastuuta. Lakiluonnos tulisi valmistella uudelleen siten, että vastuut, rahoitus ja toimivaltuudet määritellään selkeästi ja kestävällä tavalla. **Simon kunta** ei kannata esitettyä sääntelyä nykyisessä muodossaan eikä pidä tarkoituksenmukaisena lisätä kuntien tehtäviä merellisten suuronnettomuuksien jälkitorjunnassa.

Kotkan kaupunki pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja tärkeinä. Suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunta edellyttää tehokasta ja selkeästi organisoitua yhteistyötä, sillä yksittäisen kunnan resurssit eivät riitä suuronnettomuuksien hallintaan. **Kotkan kaupunki** näkee, että suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan johto- ja koordinoitivastuun olisi kuitenkin perustelua kuulua pelastuslaitoksille, joilla on paras valmius ja osaaminen toimia vaativissa, nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Kuntien roolin tulisi painottua asiantuntijatehtäviin ja virka-avun antamiseen. Jo voimassa olevan lain perusteella voidaan sanoa, että lain velvoitteiden täyttäminen suurten alusöljyonnettomuuksien jälkitorjunnan hoitamiseksi on kunnille hankalaa. Ongelmallisena pidetään myös sitä, että suurten merialueella tapahtuvien alusöljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjunnan rahoitusvastuu jää rannikkokunnille. Merialueen suuronnettomuuksien jälkitorjuntakustannukset ovat mittaluokaltaan eri tasoa kuin maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen kustannukset. Yksittäisen suuren alusöljyvahingon jälkitorjunta aiheuttaa kunnalle suunnittelemattomia kuluja, jotka kunnan on esityksen mukaan katettava ensin itse ja vasta tämän jälkeen ryhdyttävä perintätoimenpiteisiin vahingon aiheuttajaa kohtaan. Kansainvälisillä merialueilla tapahtuvien suurten alusöljy- tai kemikaalionnettomuuksien vahingonaiheuttajan selvittäminen voi olla mahdotonta. Tarvittaessa ympäristövahinkorahastosta korvauksia voidaan hakea vasta jälkikäteen. Tällainen menettely muodostaa huomattavan taloudellisen riskin ja voi häiriötilanteessa vaarantaa kunnan talouden tasapainon sekä sen lakisääteisten tehtävien hoidon.

Kristiinankaupunki katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen tavoite vahvistaa valmiutta ja luoda yhtenäisen järjestelmä suurten aluksista aiheutuvien öljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnalle merellä on tärkeä ja perusteltu. Samalla kaupunki ei kuitenkaan voi kannattaa lakiesitystä sen nykyisessä muodossa. Ehdotus asettaa rannikkokunnille laajan vastuun ottamatta riittävästi huomioon sitä, että pelastustoimi on siirtynyt hyvinvointialueille ja että keskeinen asiantuntemus, kalusto ja operatiivinen johtamiskyky ovat nykyisin valtion ja alueellisten viranomaisten hallussa. Erityisen ongelmallinen on epäselvä ja riittämätön rahoitusmalli, joka aiheuttaa kunnille merkittäviä taloudellisia riskejä.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan velvollisuus laatia varautumissuunnitelma on kunnille osoitettava uusi tehtävä, ja lakisääteinen varautumissuunnittelu aiheuttaa rannikkokunnille huomattavia taloudellisia kustannuspaineita, hallinnollista taakkaa ja mahdollisesti lisähenkilöresurssien tarvetta. Varautumissuunnitelman laadintavastuu tarkoittaa kunnille organisoitumisesta johtuvia työtehtäviä ja kustannuksia, joihin kunnissa ei ole erikseen osoitettu resursseja tai niitä on vaihtelevasti. Kunnilla ei myöskään itsellään juurikaan ole jälkitorjuntaan soveltuvaa kalustoa tai muita jälkitorjunnassa tarvittavia varusteita, vaan kunnat joutuvat tukeutumaan öljyvahingon varautumisen ja jälkitorjunnan osalta ulkoisten palveluntuottajien käyttämiseen. Lakiesityksen mukaisen suuren alusöljy- tai

aluskemikaalivahingon jälkitorjunta edellyttääkin saumatonta yhteistyötä pelastuslaitoksen ja Rajavartiolaitoksen kanssa niin osaamisen, varautumissuunnitelmien kuin kaluston osalta. **Kuntaliitto** ehdottaa myös, että Lupa- ja valvontaviraston roolia laajennettaisiin luonnoksessa esitettyä enemmän. Aiemmat ELY-keskukset ovat koordinoineet varautumista ja jälkitorjuntaa alueillaan sekä laatineet varautumissuunnitelmat yhdessä kuntien kanssa, joten Lupa- ja valvontavirastossa on jo olemassa tähän työhön tarvittavaa osaamista ja tietoa. Lupa- ja valvontavirastolla on myös tiedot rannikkoalueen herkistä luontokohteista ja niiden ominaispiirteistä koostettuina. **Kuntaliitto** toteaa, että kunnille esitetään uudeksi lakisääteiseksi tehtäväksi myös kaikkien merialueella tapahtuneiden aluskemikaalivahinkojen, jotka voivat olla öljyvahinkoja moniulotteisempia, jälkitorjuntavelvoitetta. Kunta vastaisi aluskemikaalivahingon pilaaman maaperän, pohjaveden ja rannikon puhdistamisesta ja kunnostamisesta. Toisin kuin öljyvahinkojen osalta, kunnalla ei olisi oikeutta saada jälkitorjunnan kustannuksia ympäristövahinkorahastosta, vaan kunta joutuisi itse hakemaan korvauksia vahingon aiheuttaneelta taholta tai tämän vakuutusyhtiöltä. **Kuntaliiton** käsityksen mukaan ei ole täysin selvää, millaiseen kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan tulisi varautua. Esityksessä tulisi selkeämmin arvioida, mitä uusia osaamis-, koulutus- ja varautumistarpeita kemikaalivahinkojen sisällyttäminen jälkitorjuntavelvoitteeseen aiheuttaa ja miten niihin vastataan. Myös vahinkojen torjunnan rahoitukseen tulee esittää toimintamalli. **Kuntaliitto** katsoo, että uusi tehtävä on perustuslain vastainen, koska se voi johtaa pahimmassa tapauksessa kunnan taloudelliseen kyvyttömyyteen hoitaa muita lakisääteisiä tehtäviä. Suuren kemikaalivahingon jälkitorjunnan kustannukset voivat nousta kymmeneen miljooniin euroihin. Ilman ympäristövahinkorahaston tai valtion rahoitusta suurin osa kunnista ei pysty velvoitetta hoitamaan johtuen sen suurista kustannuksista. Mahdollisuus saada jälkikäteen esim. ulkomaisilta varustamoilta korvauksia on myös todennäköisesti pieni. **Kuntaliiton** mielestä ainoa perustuslain mahdollistama mahdollisuus laajentaa jälkitorjuntavelvoitetta kunnille on varmistaa ympäristövahinkorahaston tai valtion täysi rahoitus jälkitorjuntatoimille.

Kustavin kunta toteaa, että valmiussuunnittelu ja yhteistyö merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnassa ovat sinällään tärkeitä ja kannatettavia toimia, mutta lain säätämisen yhteydessä tulisi ehdottomasti varmistaa, että kunnat saavat täyden korvauksen kaikista lakimuutoksen aiheuttamista kuluista.

Luodon kunta suhtautuu kriittisesti lakiesitykseen ja katsoo, että ehdotetut perusratkaisut tulisi arvioida uudelleen. Valtion viranomaisten tulisi kokonaisuudessaan vastata suurten aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ja aluskemikaalionnettomuuksien jälkitorjunnan suunnittelusta, varautumisesta, johtamisesta, toteuttamisesta ja rahoituksesta. Mikäli kunnille kuitenkin annetaan vastuuta tässä yhteydessä, lakiesityksiä tulee täydentää selkeillä säännöksillä siitä, että valtio rahoittaa toiminnan täysimääräisesti sekä siitä, miten yhteistyö yhteistyöalueiden ja niihin kuuluvien kuntien välillä järjestetään. Lakiesitykset johtavat Suomen kuntien eriarvoiseen kohteluun, koska ehdotetut uudet tehtävät ja niistä aiheutuvat kustannukset kohdistuvat yksinomaan rannikkokuntiin.

Lupa- ja valvontavirasto (LVV) pitää lain säätämistä ja tarkoitusta keskeisenä vallitsevan turvallisuustilanteen vuoksi. **LVV** pitää lisäksi erityisen tärkeänä, että lakimuutoksilla varmistetaan ympäristövahinkojen ennaltaehkäisemisen ja jälkitorjunnan vahvistaminen. Lupa- ja valvontaviraston rooli on ohjata ja valvoa suunnitelmien laatimista, ajantasaisuutta ja yhteneväisyyttä yhteistyöalueilla. Ympäristövahingoissa **LVV** osallistuu nimenomaan asiantuntijana ympäristövahinkojen torjuntatilanteissa ja ympäristövaikutusten arvioimisessa. Usean kunnan alueella tapahtuvan jälkitorjunnan osalta **LVV** ohjaa ja yhteensovittaa torjuntatoimia. Kun ehdotuksen mukainen kuntien yhteistyövelvoite annetaan, ovat kunnat yhteistyössä vahvempia ja osaavampia hoitamaan varautumista merellisiä onnettomuuksia varten. Kaikille tahoille, joille lakiesitys osoittaa uusia tehtäviä varautumissuunnitelman laatimiseen liittyen, tulisi turvata resursointi uusien tehtävien hoitamiseen. **LVV** pitää tärkeänä, että lainsäädännössä

on huomioitu se, että kunnilla on mahdollisuus saada rahoitus jälkitorjuntatoimista aiheutuviin kustannuksiin myös ennakoon. Kunnilla ei ole rahoitusvalmiutta merkittäviin kustannuksiin, mistä syystä ennakkorvausmahdollisuus tulee olla olemassa. Pelastuslain muutos selkeyttäisi aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan vastuuta vakavissa tilanteissa. Vakavan vahingon määritelmää tulee vielä selventää erilaisten tulkintojen mahdollisuuden minimoimiseksi. Säädöksessä tulee myös säätää siitä, mikä taho mahdollisessa ristiriitatilanteessa ratkaisee sen, onko kyseessä luonnoksen mukainen poikkeuksellisen vakava vahinkotilanne vai ei. Lisäksi **LVV** toteaa, että varautumissuunnitelmien tulee olla yhtenäisiä ja suunnitelmasta tulee selvitä, miten jälkitorjunnan johtovastuu yhteistyöalueella määrittyy. Hyvin tärkeänä osana varautumissuunnitelmaa tulee olla varautuminen vahinkojätteen keräämiseen, varastointiin ja käsittelyyn. Asetuksessa on syytä tarkentaa, mihin mennessä lain voimaantulosta varautumissuunnitelma tulee laatia. **LVV** toteaa, että harvalla kunnalla on osaamista ja kalustoa huolehtia maaperän, pohjaveden ja rannikon puhdistamisesta ja kunnostamisesta laajan vahingon jälkeen. Kun ehdotuksen mukainen kuntien yhteistyövelvoite annetaan, ovat kunnat yhteistyössä vahvempia ja osaavampia hoitamaan varautumista merellisiä onnettomuuksia varten.

Mustasaaren kunta katsoo, että valtioneuvoston tulisi arvioida lakiesitys kokonaisuudessaan uudelleen siten, että pelastusviranomaiset kantavat vastuun suurten aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ja aluskemikaalionnettomuuksien jälkitorjunnasta. Lakiehdotuksen mukainen esitys merkitsee kuntien kustannusvastuuta jälkitorjunnan kustannuksista. Ehdotettu kunnallinen yhteistyö uhkaa muodostua hallinnollisesti raskaaksi, ellei päätöksentekoprosesseja, operatiivista johtamista ja yhteensovittamista koskevia selkeitä linjauksia laadita. **Mustasaaren kunta** peräänkuuluttaa siksi kansallisia viitekehyksiä, jotka varmistavat käytännön toteutuksen yhdenmukaisuuden ja tehokkuuden.

Mynämäen kunta katsoo, että alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan yhdenmukaistaminen, yhteistyöalueiden perustaminen sekä velvoite varautumissuunnitelmien laatimiseen ovat kannatettavia toimenpiteitä. Jälkitorjuntatoimien tehokkuuden kannalta riskinä on kuitenkin suuronnettomuuden jälkitorjuntatoimien välitön korkea resurssivaade sekä kuntien epävarma kyky vastata siihen. Kuntien aseman kannalta on erityisen huolestuttavaa, mikäli merionnettomuus tapahtuu kansainvälisillä vesillä ja ympäristövahingon aiheuttaja on ulkomainen alus. On mahdollista, että kunta joutuu pitkään ja haastavaan hallinnolliseen ja oikeudelliseen prosessiin ennen kuin kunta voi hakea kansallisesta ympäristövahinkorahastosta korvauksia. Lisäksi ympäristövahinkorahaston 30 miljoonan euron onnettomuuskohtainen korvaussummaraja on liian pieni korvaamaan mittavan merionnettomuuden aiheuttamia kokonaiskustannuksia, jolloin esille nousee luonnoksessa esitetyn valtiollisen lisätalousarviomenettelynä toteutettavan lisärahoituksen epävarmuus. **Mynämäen kunta** toteaa välttämättömäksi, että jälkitorjuntaviranomaisen taloudelliset resurssit ja kustannuskorvausmenettelyt tulee turvata sekä jälkitorjuntatöiden onnistumisen että kuntien taloudellisen toimintakyvyn turvaamiseksi.

Natur och Miljö toteaa, että lakiesitys on ajankohtainen, sillä varjolaivaston toimijat muodostavat merkittävän uhan Itämeren haavoittuvalle meriluonnon monimuotoisuudelle. **Natur och Miljö** suhtautuu myönteisesti lakiesitykseen ja ajatukseen siitä, että kunnat ottaisivat aktiivisen roolin merellä tapahtuvien öljy- ja kemikaalionnettomuuksien hallinnassa. Myös se, että lakiesityksessä mainitaan kemikaalionnettomuudet – kuten ammoniakkin, metanolin tai biopolttoaineiden päästöt – on tervetullut edistysaskel. Lakiesitys ei kuitenkaan ota kantaa siihen, miten rannikkokuntien välinen yhteistyö tulisi käytännössä järjestää ja kuka vastaa mistäkin. Tämä luo pohjan vaihteleville valmiustasoille ilman yhteisiä periaatteita rannikkokuntien kesken. Lisäksi **Natur och Miljö** pitää varautumissuunnitelmien laatimiseen esitettyä rahoitusta vaatimattomana (noin 50 000 euroa/kunta). **Natur och Miljön** näkemyksen mukaan lakiesityksen suurin ongelma on se, että hallitus siirtää kunnille joukon uusia velvoitteita turvaamatta rahoitusta näiden uusien ja laajenevien lakisäätöiden tehtävien hoitamiseen.

Lakiesitys uhkaa näin ollen jäädä tehottomaksi ja kuolleeksi kirjaimeksi, jota on vaikea soveltaa käytännössä.

Närpiön kaupunki suhtautuu kriittisesti laissa ehdotettuun vastuunjakoon, ehdotettuihin yhteistyöalueisiin, säädettyyn velvollisuuteen laatia yhteinen valmiussuunnitelma tätä tarkoitusta varten sekä tähän tehtäväkokonaisuuteen liittyvään riittämättömään rahoitusmalliin.

Paraisten kaupunki suhtautuu erittäin kriittisesti lakiesitysluonnokseen ja pelastuslain 111 a §:n muuttamiseen. **Paraisten kaupunki** katsoo, että valtiolla tulee olla ensisijainen vastuu suurten aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen ja aluskemikaalionnettomuuksien jälkitorjunnan järjestämisestä merialueilla sekä tätä koskevan valmiuden ylläpitämisestä.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto toteaa, että selkeä sääntely jälkitorjunnan järjestämisestä sekä esitetty vastuiden täsmentäminen parantavat vastuutoimijoiden varautumista, yhteistoimintaa varautumisessa ja toiminnan kokonaiskoordinaatiota. Esityksessä on otettu tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon toiminnan järjestämisvastuut osa-alueittain sekä yhteistyön ja koordinaation vaatimukset. Esitys selkeyttäisi erityisesti aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaa koskevaa sääntelyä, joka ei nykyisin ole yhtä yksiselitteistä kuin alusöljyvahinkojen torjunta. Lisäksi yhteistyöalueiden muodostaminen ja velvoite laatia varautumissuunnitelmat tukevat ennakoitua ja parantavat toimijoiden valmiutta suuriin merellisiin ympäristövahinkoihin. Samalla Lupa- ja valvontaviraston vastuu yhteensovittaa jälkitorjuntatöitä vahingon ulottuessa usean kunnan alueelle, mahdollistaa perustellulla tavalla toiminnan yhteensovittamisen laajempien onnettomuuksien osalta. Esitys osoittaa kaikille vastuutoimijoille selkeän tehtävän varautumisessa ja jälkitorjunnassa. Esityksen myötä tulee mahdolliseksi koulutuksen ja harjoittelun, sekä tarvittavien materiaalien ja kaluston hankintojen osalta yhteiskunnallisesti parhaiten perusteltavissa oleva optimoitu kokonaisuus, jolla kyetään muodostamaan riskitasoja vastaava vastuutoimijoiden yhteinen kyvykkyys. Tähän tulee jatkossa jokaisen vastuullisen tahon kyetä osoittamaan riittävä rahoitus ja muu resursointi varautumisen kehittämiseksi sekä tosiasiallisen valmiuden ylläpitämiseksi.

Porvoon kaupungin arvion mukaan esitysluonnos ei nykyisessä muodossaan turvaa lakiehdotuksen tavoitteiden toteutumista. Hallituksen esityksessä hallinnollinen vastuu siirretään kunnille ilman erillistä teknistä tai taloudellista analyysiä. Vaikka kunnilla on paikallistuntemusta ja teknistä osaamista, nämä tukevat ensisijaisesti operatiivista toimintaa eivätkä perustele hallinnollisen vastuun siirtämistä. Lisäksi hallinnollisen vastuun siirtyminen kesken vahinkotilanteen pelastustoiminnasta kunnalliselle jälkitorjuntaviranomaiselle muodostaa operatiivisen kokonaisuuden kannalta ongelmallisen katkoksen, joka heikentää tiedonsiirtoa, ajantasaisen tilannekuvan muodostamista sekä tehtävien jatkuvaa ja tehokasta suorittamista. Tämä lisää hallinnollista epäselvyyttä ja viivästysriskiä juuri tilanteissa, joissa toiminnan tulisi olla saumatonta ja johdonmukaista, mikä on vastoin esityksen tarkoitusta. **Porvoon kaupunki** toteaa, että lakiesityksen yhteistyöalueisiin perustuva malli edellyttää ylikunnallista päätösvaltaa, jota kunnilla ei ole. Luonteeltaan ylikunnallisen viranomaistehtävän järjestäminen ei voi nojata tosiasiallisesti sopimusperusteisiin ratkaisuihin, vaan tehtävien hoidon tulee perustua riittävän täsmälliseen lakiin laillisuusperiaatteen ja kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta. Rahoitusperiaatteen kannalta esityksessä jää epäselväksi rahoituspäätöksenteon mekanismi sekä se, miten kunnille syntyvä kustannus- ja kassavirtariski hallitaan poikkeuksellisissa, pitkään kestävässä ja korvausvastuun kannalta epävarmoissa suuronnettomuuksissa. **Porvoon kaupungin** näkemyksen mukaan valtiollinen johtaminen tuo selkeyttä, tarkoituksenmukaisen vastuunjaon ja tehokkuutta tilanteissa, jotka ovat luonteeltaan valtakunnallisia ja poikkeuksellisia. **Porvoon kaupunki** katsoo, että esitystä on täydennettävä siten, että 1) yhteistyöalueiden päätöksenteko- ja johtamisvaltuudet sekä resurssien priorisointiperusteet määritellään laissa täsmällisesti, 2) rahoitusvastuu ja rahoituspäätöksenteko turvataan ennakoitavasti,

sekä 3) ensisijaisesti on panostettava valtion tasolla onnettomuuden ensitorjuntaan tarvittaviin resursseihin, koska rantaan päästyään vahinkojen kustannukset ja tuhot ovat moninkertaiset.

Pyhtään kunta kannattaa laissa esitettyä menettelyä yhteistyöalueiden perustamisesta. Laajemman alueen yhteinen varautuminen on tarkoituksenmukaista. Lakiesityksen mukaan vastuu öljyvahinkojen jälkitorjunnasta on kuitenkin edelleen lähtökohtaisesti yksittäisellä kunnalla. Esimerkiksi pienelle kunnalle tämä tarkoittaa täysin kestämatöntä taloudellista ja toiminnallista riskiä, koska kunnan vesillä tapahtuva öljyvahinko voi luonnollisesti olla erittäinkin mittava ja torjuntatyö kallista. Laissa esitetyt mahdolliset muut kustannusten kattamismuodot ovat luonteeltaan epämääräisiä tai epävarmoja. Tilanteen tulisi olla sellainen, jossa resurssivastuu myös laajoissa jälkitorjuntatilanteissa olisi varmasti sellaisen tahon vastuulla, joka selviää toimenpiteistä.

Raahen kaupunki kannattaa laissa esitettyä menettelyä yhteistyöalueiden perustamisesta. Isompien vastuualueiden mahdollisuudet öljy- tai kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan ovat suuremmat, kuin kunnilla yksinään. Uudistus parantaa eri toimijoiden mahdollisuuksia yhteensovittaa jälkitorjuntatoimenpiteitä – ja resursseja. Selkeä sääntely jälkitorjunnan järjestämisestä sekä vastuiden täsmentäminen parantavat viranomaisten varautumista ja toiminnan koordinoitua. Lain valmistelussa tulee ottaa huomioon ja varmistaa, että lopulliset jälkitorjunnan kustannukset eivät jää kuntien maksettavaksi. Onnettomuudet voivat olla laajoja, jolloin kunnille muodostuva taloudellinen rasite voi muodostua kohtuuttomaksi. Valmiuden kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi valtion on tuettava rannikkokuntia turvaamalla riittävät resurssit ja rahoitus. Kaupunki pitää hyvänä, että LVV vastaa alueellisesta ja valtakunnallisesta koordinaatiosta kuntien ja yhteistoiminta-alueiden sujuvan yhteistoiminnan takaamiseksi.

Raaseporin kaupunki pitää merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalionnettomuuksien jälkitorjuntaan varautumisen vahvistamista sekä rannikkokuntien välisen yhteistyön kehittämistä lähtökohtaisesti kannatettavina tavoitteina. Lakiluonnoksessa esitetty yhteistyömalli ja varautumissuunnitelmavelvoite vastaavat todelliseen tarpeeseen parantaa jälkitorjunnan ennakoitavuutta ja järjestelmällisyyttä. Kunnille tulee turvata pysyvä ja ennakoitava rahoitusmekanismi, joka kattaa myös käytännön valmiuden ylläpidon. Kuntien erilaiset olosuhteet tulee ottaa huomioon, erityisesti niiden kuntien osalta, joilla on laaja pinta-ala ja pitkä rantaviiva, mutta rajalliset resurssit. Lisäksi tulee varmistaa, etteivät kunnat joudu kohtuuttoman taloudellisen riskin alaisiksi ennen korvausten maksamista.

RVL näkee positiivisena sen, että myös aluskemikaalivahinkojen osalta jälkitorjunnan suunnittelusta ja johtamisesta vastaava taho on määritetty. Rannikon kunnat ovat **RVL:n** näkemyksen mukaan looginen taho suunnittelemaan, yhteensovittamaan ja johtamaan jälkitorjuntaa alueellaan. **RVL** näkee hyvänä kunnille asetetun velvoitteen laatia varautumissuunnitelma jälkitorjuntaa varten sekä Lupa- ja valvontaviraston ohjaavan roolin sen laatimisessa. **RVL** näkee myös positiivisena, että suunnitteluvapaus lainsäädännössä on jätetty kunnille, kuten myös sen, että useiden kuntien alueelle kohdistuvassa alusöljy- tai kemikaalivahingossa voidaan tukeutua yhteistoiminta-alueisiin, jotka noudattelevat rannikon kuntien osalta pelastustoimen vastaavaa aluejakoa. **RVL:n** näkemyksen mukaan vapaaehtoiset toimijat edustavat merkittävää voimavaraa rannoilla tapahtuvassa torjuntatyössä ja tätä voimavaraa olisi järkevää hyödyntää myös jälkitorjunnassa. Vapaaehtoiset toimijat voitaisiin kytkeä jälkitorjuntaan vähintään suunnitelmien kautta. Tätä voisi ohjata tarkemmin esimerkiksi hallituksen esityksen perusteluissa.

Sisäministeriön pelastusosasto (SM/PeO) toteaa, että sillä on ollut mahdollisuus olla mukana ehdotusta koskevan lainvalmistelun vaiheissa ja se on saanut tuoda omat näkökulmansa esille asian osalta. **SM/PeO** pitää positiivisena ja kannatettavana asiana alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan kehittämistä ja esitettyä sääntelyä kuntien yhteistyöstä ja varautumisesta alusöljy- ja

aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan osalta. Myös Lupa- ja valvontaviraston ohjaava rooli varautumissuunnittelussa on positiivinen ja kannatettava asia. **SM/PeO** kannattaa myös kunnan jälkitorjuntavastuun lisäämistä koskemaan myös aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntaa. Näin nyt lainsäädännössä sääntelemättä oleva asia saa vastuutahon. Esitetyt jälkitorjunnan yhteistyöalueet ovat loogisia ottaen huomioon mm. pelastustoiminnan yhteistyöalueiden rajat rannikkokuntien osalta. Samat maantieteelliset rajat helpottavat kiireellisestä pelastustoiminnasta vastaavien pelastuslaitosten ja jälkitorjunnasta vastaavien kuntien yhteistyötä torjunnan kokonaisuuden osalta. **SM/PeO** esittää lausunnossaan muutosehdotuksia hallituksen esitysluonnoksen pelastustoimintaa kuvaaviin osuuksiin sekä tarkennuksia ja täydennyksiä sääntelyvaihtoehtoja kuvaavaan lukuun, ja erityisesti sääntelyvaihtoehtoon 2.

Turun kaupunki katsoo, että kokonaisuudistus on tarpeellinen ja välttämätön. Tarkennuksia sääntelyyn tarvitaan ja **Turun kaupunki** katsoo, että lain toimeenpano edellyttää kansallista ohjausta yhtenevien käytänteiden yhteensovittamiseksi. Suunnittelun ja toiminnan kokonaisuutta rakennettaessa tulee etsiä kestäviä ja häiriötilanteissa toimivia selkeitä ratkaisuja ja toimintamalleja.

Vaasan kaupunki pitää myönteisenä, että merialueen ympäristövahinkoja ja niihin varautumista koskevaa lainsäädäntöä kehitetään. **Vaasan kaupunki** katsoo, että on tärkeää, että suurten meriympäristövahinkojen jälkitorjuntaa koskeva vastuunjako ja viranomaisten yhteistyö ovat selkeitä ja toimivia. Suurilla alusöljy- ja kemikaalivahingoilla voi olla merkittäviä vaikutuksia ympäristöön, elinkeinoelämään, ihmisten terveyteen sekä alueen kehitykseen. Tästä näkökulmasta myös jälkitorjuntaa koskevan lainsäädännön kehittäminen on perusteltua. Kaupunki suhtautuu kuitenkin lakiesitykseen kriittisesti sen nykyisessä muodossa. Nykytilanteesta **Vaasan kaupunki** toteaa, että kunnilla ei ole riittäviä operatiivisia resursseja, henkilöstön erikoisosaamista tai kalustoa laajamittaiseen ja pitkäkestoiseen alusöljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan rannikolla ja saaristossa. Lakiehdotuksen sisältämä jälkitorjuntavelvollisuus, joka koskee myös muita merialueella tapahtuvia vahinkoja kuin öljyvuotovahinkoja, asettaa osaamiselle ja varustautumiselle nykyistä enemmän haasteita. Lakiesitys jättää epäselväksi, miten kolmen yhteistyöalueen muodostaminen parantaisi jälkitorjuntavalmiutta muutoin kuin varautumissuunnittelun osalta. Lakiluonnos asettaisi rannikkokunnille merkittävän uuden lakisääteisen velvoitteen ilman varmuutta pitkäjänteisestä rahoituksesta. **Vaasan kaupunki** katsoo, että jälkitorjunnan rahoitusvastuun tulee olla selkeästi valtiolla, koska kyseessä ovat kansallisesti tai jopa kansainvälisesti merkittävät onnettomuudet. Jälkitorjunnan kustannusten saaminen ensisijaisen korvausvastuullisen tai vakuutuslaitoksen maksettaviksi tai lakiesityksessä mainittujen rahastojen korvattaviksi muodostaa kunnille juridisia haasteita sekä oikeuskuluriskejä. Kuntien roolin tulee olla ensisijaisesti merkittävien alusonnettomuuksien jälkitorjuntaa tukeva ja realistinen kuntien voimavaroihin nähden. Lakiesitys edellyttää tältä osin selkeitä muutoksia sekä vastuunjakoon että rahoitusperiaatteisiin.

VM toteaa, että kuntien yhteistyö on tarpeellista suurten öljy- tai aluskemikaalivahinkojen torjunnassa ja ehdotettu perusratkaisu on kannatettava. **VM** katsoo, että suuren vahingon määritelmä ei ole ehdotetussa lainsäädännössä tarkkarajainen tai täsmällinen. Se mahdollistaa hallinnon ristiriitatilanteet tulkinnasta tilanteissa, joissa pitäisi toimia nopeasti ja tehokkaasti. Määritelmää tulisi mahdollisuuksien mukaan täsmentää. Lainsäädäntö sisältää myös uusia tehtäviä rannikkokunnille. Uusiin tehtäviin tulee osoittaa kunnille täysimääräinen rahoitus. Koska kyseessä on vain osa kuntia, tätä ei voida hoitaa valtionosuuksilla ja esityksen mukaan suunnittelua varten on tarkoitus suunnata rahoitus valtionavustuksella. **VM** kiinnittää huomiota siihen, että onnettomuuksien jälkeisten todellisten vahinkojen jälkitorjunnan kustannuksia kunnat joutuisivat perimään vahingon aiheuttajalta. Esityksestä käy ilmi, että tämä ei ole aina yksinkertaista tai perinnän kohde edes selvä. Kunnat voivat tällaisessa tilanteessa joutua hyvin vaativiin kansainvälisiin oikeudellisiin prosesseihin. Näiden kustannukset on myös korvattava kunnille ja olisi syytä harkita, olisiko valtiolla paremmat edellytykset tällaiseen perintään. **VM**

toteaa, että esityksessä ehdotettuihin muutoksiin ei ole erikseen varattu rahoitusta hallitusohjelmassa tai julkisen talouden suunnitelmassa. Lähtökohtaisesti säädösmuutoksista aiheutuvat tarpeet tulee talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksen mukaisesti kattaa olemassa olevilla määrärahoilla siten, että kunnille kohdennetaan rahoitus ympäristöministeriön hallinnonalan nykyisistä määrärahoista. Rahoituksesta päätetään valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Esitys on sisällöltään sovitettava yhteen talousarvioesityksen kanssa siten, että siinä esitetty voidaan toteuttaa tarkoitukseen varatun rahoituksen ja kehysten puitteissa.

Virolahden kunta pitää lähtökohtaisesti hyvänä sitä, että yhteistyöalueiden perustaminen mahdollistaa laajemman alueen yhteisen varautumisen. Öljyvahingot ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden vaikutukset voivat ulottua usean kunnan alueelle, ja siksi yhteinen suunnittelu ja varautuminen on tarkoituksenmukaista. Kunta kuitenkin katsoo, että lakiesityksessä esitetty ratkaisu, jossa vastuu öljyvahinkojen jälkitorjunnasta jää edelleen yksittäiselle kunnalle, on ongelmallinen. Pienille kunnille tämä muodostaa kohtuuttoman taloudellisen ja toiminnallisen riskin, sillä kunnan vesialueilla tapahtuva öljyvahinko voi olla mittava ja jälkitorjunta erittäin kallista. Kunnilla ei myöskään ole käytössään sellaista kalustoa tai osaamista, joka mahdollistaisi laajojen ranta-alueiden puhdistamisen. Suurten öljyntorjuntakalustojen hankkiminen varastoon ei ole tarkoituksenmukaista eikä taloudellisesti mahdollista. Lakiesityksessä mainitut vaihtoehtoiset kustannusten kattamismuodot ovat epävarmoja, eikä niillä voida taata kunnille riittävää taloudellista turvaa. **Virolahden kunta** katsoo, että järjestelmän tulee olla sellainen, että laajojen jälkitorjuntatilanteiden resurssivastuu on selkeästi taholla, joka kykenee vastaamaan toimenpiteistä, erityisesti silloin, kun vahinko on laaja tai sen aiheuttaja ei ole tavoitettavissa. Kunta pitää tärkeänä, että lakimuutokseen sisällytetään myös valmiussuunnitelman laatimiskustannusten korvaaminen valtion varoista. **Virolahden kunta** korostaa, että öljyvahinkojen jälkitorjunta on ympäristön, kuntalaisten ja alueen elinkeinojen kannalta kriittinen tehtävä. Siksi vastuiden ja korvausjärjestelmien tulee olla selkeitä, ennakoitavia ja sellaisia, että yksittäinen kunta ei joudu kantamaan kohtuutonta riskiä.

WWF Suomi pitää hallituksen esitystä jälkitorjuntaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä tarpeellisena ja oikeansuuntaisena uudistuksena. Kuten esityksessä todetaan, Suomen merellinen toimintaympäristö on muuttunut paljon viime vuosina, ja riski suurelle alus- tai kemikaalivahingolle on kasvanut huomattavasti. Esitys vahvistaa rannikkokuntien valmiutta vastata suuriin merellisiin ympäristövahinkoihin muuttuneessa tilanteessa. Esityksen keskeisiä vahvuuksia ovat: 1) Kuntien lakisääteinen yhteistyövelvoite ja kolmen yhteistyöalueen rakenne, jotka yhtenäistävät nykyisiä vaihtelevia käytäntöjä ja vahvistavat erityisesti pienten rannikkokuntien toimintaedellytyksiä. 2) Pelastuslain 111 a §:n laajennus kemikaalivahinkoihin on erittäin tervetullut, sillä nykytilanteessa kemikaalivahinkojen jälkitorjunnan vastuutahon määrittäminen on ollut haasteellista ja voinut viivästyttää torjuntatoimien aloittamista. 3) Varautumissuunnitteluelvoite luo systemaattisen pohjan jälkitorjuntavalmiuden kehittämiseksi. Esityksessä on kolme kohtaa, joihin **WWF** toivoo parannuksia ennen lain voimaantuloa: 1) Vapaaehtoisten oikeudellinen asema jälkitorjunnassa: Pelastuslain 7 luvun vapaaehtoistoimintasäännökset koskevat pelastustoimintaa, eivät jälkitorjuntaa. Kun johtovastuu siirtyy pelastuslaitokselta kunnalle, vapaaehtoisille voi edelleen olla tarvetta jälkitorjuntaviranomaisen alaisuudessa, mutta pelastuslain tarjoama lainsäädännöllinen tuki putoaa pois. Osana Jälki-lainsäädäntöhanketta tähän valmisteltiin säännökset, jotka jätettiin pois lopullisesta luonnoksesta. **WWF** näkee, että ilman lainsäädännöllistä tukea kolmannen sektorin kyky tuottaa suunnitelmallista ja tehokasta apua viranomaiselle ympäristövahinkotilanteessa vaarantuu. 2) Esityksessä tulisi selkeämmin ohjata, miten johtovastuun siirto käytännössä tapahtuu. 3.) Yhteistyöalueiden jälkitorjuntavalmiuden rahoitus: Varautumissuunnitelmiin osoitettu 5 miljoonaa euroa kattaa suunnitelmien laadinnan, mutta ei niiden toimeenpanoa. Todellinen valmius edellyttää pysyvää resursointia kaluston ylläpitoon, koulutukseen ja yhteistoimintaharjoituksiin. **WWF** esittää

kehittämisehdotuksena, että ympäristövahinkorahaston harkinnanvaraisten avustusten (YVRL 20 §) soveltamisalaa sekä rahaston rahoituspohjaa laajennetaan koskemaan myös kuntien yhteistyöalueita, jolloin valmiuden ylläpitoon saadaan jatkuva ja riittävä rahoituskanava.

4.1. Jälki-lain 1 §

Lausunnonantajat suhtautuvat myönteisesti lain tarkoitukseen edistää rannikkokuntien välistä yhteistyötä jälkitorjunnassa (**Helsingin kaupunki, Turun kaupunki, Kotkan kaupunki, Kristiinankaupunki, Närpiön kaupunki**). **Helsingin kaupunki** katsoo, että yhteistyötä tehostamalla voidaan todennäköisesti vähentää vahingoista aiheutuvaa haittaa. **Kotkan kaupunki** katsoo, että pykälässä esitetyt tavoitteet ovat merkittäviä ja tarpeellisia, sillä suurten ympäristövahinkojen torjunta edellyttää selkeitä vastuita ja organisoitua yhteistyötä. **Kristiinankaupunki** ja **Närpiön kaupunki** toisaalta huomauttavat, että jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa yhteistyön, ja yhteistyöhön on tahtoa. **Närpiön kaupunki** katsoo, että kuntien välistä yhteistyötä olisi loogisempaa virallistaa olemassa olevien yhteistyömuotojen puitteissa.

LVV pitää erityisen tärkeänä, että lakimuutoksilla varmistetaan ympäristövahinkojen ennaltaehkäisemisen ja jälkitorjunnan vahvistaminen. Kun jälkitorjuntaan varaudutaan ennalta riittävästi, pystytään oikea-aikaisen ja riittävien torjuntatoimien jälkeen jälkitorjuntatoimilla vähentämään ympäristölle aiheutuvia vahinkoja. **LVV** katsoo, että luonnoksessa esitetyn järjestämisvelvoitteen laajentaminen koskemaan kaikkia muitakin kemikaaleja ja haitallisia aineita kuin kivennäisöljypohjaisia tuotteita on erityisen tärkeää. Velvoitteen ja toimivallan tulee kattaa kaikki kemikaalit, jotka voivat merikuljetuksissa aiheuttaa riskejä ja tarvetta jälkitorjunnalle sekä niistä aiheutuville jätehuoltokustannuksille.

Luodon kunnan näkemyksen mukaan ehdotetut säännökset eivät ole riittävän selkeitä jälkitorjunnan rahoittamisen ja järjestämisen osalta eivätkä siten todennäköisesti johda toimivaan järjestelmään jälkitorjunnan varautumisen, suunnittelun, organisoinnin, koordinoinnin, toteuttamisen ja rahoituksen osalta.

Säännösehdotusta kommentoidaan myös resurssinäkökulmasta. **Kristiinankaupunki** huomauttaa, että rannikkokunnille asetetaan merkittäviä uusia lakisääteisiä tehtäviä, vaikka kunnilla ei ole operatiivista vastuuta pelastustoimesta eikä riittävää erityisasiantuntemusta. Vastuu muodostuu epäsuhtaisen suureksi verrattuna kuntiin, joilla ei ole rannikkoviivaa, ja sen tulisi pääosin kuulua valtiolle. Kuntien roolin tulisi rajautua vastuullisten viranomaisten avustamiseen siltä osin kuin omat resurssit realistisesti sen mahdollistavat. **Porvoon kaupunki** katsoo, että uusi lakisäätäinen tehtävä aiheuttaisi kunnille merkittäviä lisäkustannuksia ja hallinnollista kuormitusta ilman selkeää ja ennakoitavaa rahoitusta. Jälkitorjunta sitoo kuntien olemassa olevia henkilöstö- ja kalustoresursseja pois muista lakisäätteisistä tehtävistä, eikä lakimuutos lisää todellisia varautumismahdollisuuksia ilman täysimääräistä ja ennakolta määriteltyä rahoitusta.

4.2. Jälki-lain 2 §

VM katsoo, että suuren vahingon määritelmä ei ole ehdotetussa lainsäädännössä tarkkarajainen ja täsmällinen, mikä mahdollistaa hallinnon ristiriitatilanteet tulkinnasta tilanteissa, joissa pitäisi toimia nopeasti ja tehokkaasti. **VM** toivoo määritelmää mahdollisuuksien mukaan täsmennettävän. Myös **LVV** toteaa, että vakavan vahingon määritelmää tulisi perusteluissa selkeyttää. Sääöksessä tulisi myös säätää siitä, mikä taho mahdollisessa ristiriitatilanteessa ratkaisee sen, onko kyseessä luonnoksen mukainen poikkeuksellisen vakava vahinkotilanne. Myös **Helsingin kaupunki** ja **Turun kaupunki** toivovat esityksessä selkeytettävän, mitä tarkoitetaan suurella alusöljy- ja aluskemikaalivahingolla.

Kotkan kaupungin mukaan pykälän tavoite parantaa kuntien välistä yhteistä valmiutta tukee sekä meriympäristön suojelua että alueellista varautumista. **Kotkan kaupunki** ja **Loviisan kaupunki** katsovat, että pykälän kunnille osoitetut tehtävät ovat sinänsä perusteltuja, mutta käytännön vastuiden ja toimivallan jako tulee muotoilla niin, ettei operatiivinen johtaminen hajautuisi. **Kotkan kaupunki** huomauttaa, että kuntien toimintavalmius perustuu virastoaikoihin, eikä kunnilla ole ympärivuorokautista johtamisvalmiutta, minkä vuoksi operatiivista vastuuta ei tule asettaa kunnille tilanteissa, jotka vaativat välitöntä reagointia.

Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti yhteistyöalueisiin ja suunnitelmallisen varautumisen kehittämiseen sekä korostaa, että tähän yhteistyöhön tulee panostaa kuntien sisäisten prosessien lisäksi hyvinvointialueiden pelastuslaitosten, Rajavartiolaitoksen sekä Lupa- ja valvontaviraston kanssa.

LVV katsoo, että lain soveltamisalaan kuuluvat vahinkotilanteet on selkeästi rajattu. On myös oleellista, että lain soveltamisalan määrittely perustuu arvioon vaikutusten vakavuudesta, eikä päästön määrälliseen rajaan. Vahinkopaikan sijainti ja olosuhteet voivat vaikuttaa vahingon vakavuuteen ja kriittisyyteen päästön määrästä riippumatta. Näin erityistä huomiota vaativien riskikohteiden huomiointi varmistetaan varautumissuunnittelussa. Arvio haitan vakavuudesta voi kuitenkin olla tulkinnanvaraista, erityisesti tilanteissa, joissa vakavuus perustuu erityisen herkille luonnonolosuhteille tai vahinkoaineen vaikutuksille.

Porvoon kaupunki lausuu, että lakiluonnos esitettyssä muodossa on ristiriidassa ympäristönsuojelulain 133 §:n kanssa ja aiheuttaa hallinnollista epäselvyyttä vastuissa sekä viivytystä jälkitorjunnan loppuun viemisessä. Ennen jälkitorjunnan lopettamista koskevan päätöksen tekemistä jälkitorjuntaviranomainen on saattanut kuulla asiassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaista, ympäristötekniistä asiantuntijaa tai Lupa- ja valvontavirastoa. Voimassa oleva lainsäädäntö ei edellytä kirjallisen päätöksen tekemistä jälkitorjunnan lopettamisesta tai ympäristövahinkoasiantuntijan kuulemisesta, minkä vuoksi myös jälkitorjunnan lopettamista koskevat menettelytavat vaihtelevat. Lain valmistelussa tulee huomioida myös sisämaan liikenteen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien jälkitorjunta sekä viranomaisyhteistyö kaikissa onnettomuustilanteissa. Lainsäädännöllinen vastuiden eriyttäminen sisämaan ja merialueiden jälkitorjuntaan varautumisessa ei ole kuntien jälkitorjuntaresurssien kokonaisuuden hallinnan kannalta toivottavaa.

4.3. Jälki-lain 3 §

Lausuntopalautteessa lakiesityksen ehdotus yhteistyöalueiden perustamisesta saa kannatusta, sillä kuntien välisen yhteistyön katsotaan parantavan kuntien jälkitorjuntavalmiuksia (**Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Kymenlaakson hyvinvointialue/ Kymenlaakson pelastuslaitos, WWF Suomi**). **Rajavartiolaitos** näkee myönteisenä sen, että useiden kuntien alueelle kohdistuvassa alusöljy- tai kemikaalivahingossa voidaan tukeutua yhteistoiminta-alueisiin. **Mynämäen kunta, Pyhtään kunta ja Raahen kaupunki** kannattavat yhteistyöalueiden perustamista, mutta kiinnittävät huomiota kunnille aiheutuvaan taloudelliseen riskiin ja jälkitorjuntakorvausten epävarmuuteen. **Porvoon kaupunki** katsoo, että yhteistyöalueisiin perustuvassa mallissa on ongelmallista se, että se edellyttää ylikunnallista päätösvaltaa. **Porvoon kaupunki** ja **Luodon kunta** peräänkuuluttavat tarkempaa sääntelyä yhteistyöalueiden yhteistyön järjestämisestä.

Helsingin kaupunki ja **Turun kaupunki** toteavat, että yhteistyöalueiden muodostamisessa ja niiden resursoinnissa tulisi huomioida alueelliset erityispiirteet mm. väestömäärän, yhteiskunnallisten vaikutusten sekä alueen riskiprofiilin eli potentiaalisten öljyvahingon lähteiden osalta.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Kymenlaakson

hyvinvointialue/Kymenlaakson pelastuslaitos, LVV ja **WWF** toteavat, että ehdotetut yhteistyöalueet vastaisivat pelastustoiminnan yhteistyöalueiden mukaista jaottelua. **LVV:n** mukaan jako on järkevä ja selkeyttää myös pelastusviranomaisen toimintaa. **WWF:n** mukaan kolmen yhteistyöalueen muodostaminen on perusteltua ja se parantaa yhteistyötä. Myös **Kotkan kaupungin** mukaan ehdotettu yhteistyöaluejako on perusteltu.

Hangan kaupunki katsoo, että ehdotetut yhteistyöalueet ovat kooltaan liian isoja.

Kristiinankaupunki ja **Närpiön kaupunki** katsovat, että jälkitorjuntaa olisi tarkoituksenmukaisempaa koordinoita ja johtaa kansallisella tai alueellisella tasolla, kuin kuntien välisenä yhteistyönä. Suurissa merellisissä onnettomuuksissa seuraukset ulottuvat usein usean kunnan ja alueen yli, ovat alueellisia tai valtakunnallisia, ja myös kansainvälisiä avustusmekanismeja otetaan tavallisesti käyttöön. **Närpiön kaupunki** katsoo, että yhteistyöalueiden määrittely on ylimitoitettua, sillä kuntien roolin tulisi olla muita viranomaisia tukeva. Lisäksi **Närpiön kaupunki** huomauttaa, että yhteistyömuodot, joita yhteistyöalueiden odotetaan käyttävän, voivat rajoittaa suunnitteilla olevien hankintalain muutosten myötä.

Raahen kaupunki katsoo hyväksi, että LVV vastaa alueellisesta ja valtakunnallisesta koordinaatiosta kuntien ja yhteistoiminta-alueiden sujuvan yhteistoiminnan takaamiseksi.

Kristiinankaupunki, Porvoon kaupunki ja **Kuntaliitto** peräänkuuluttavat lakiin tarkempia säännöksiä kuntien välisen yhteistyön järjestämisestä. **Kristiinankaupunki** huomauttaa, että mikäli yhteistyöalueet otetaan käyttöön, vastuunjako, päätösvalta ja priorisointiperiaatteet on määriteltävä laissa selkeästi, jotta epävarmuutta ja viivästyksiä ei synny kriisitilanteissa. Jos kuntien välisissä yhteistyörakenteissa on epäselvät päätöksentekovaltuudet, olisi koordinoiminen kansallisella tai alueellisella tasolla varsinkin tarkoituksenmukaisempaa. **Porvoon kaupunki** toteaa, että yhteistyöalueiden päätöksentekoon tarvitaan selkeät valtion linjaukset vastuunjaosta, koska kustannustenjakoperusteet sekä päätöksentekotavat ja -valtuudet ovat epäselvät. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos torjuntaa tehdään yhtäaikaista usean kunnan alueella ja jälkitorjuntakalustoa on rajallisesti, jonkun täytyy määritellä töiden tärkeysjärjestys ja tehdä operatiiviset päätökset. Itä-Uudenmaan kunnissa on erilaiset johtamis- ja toimintamallit asiantuntijaresurssien, työnjohdon ja koneurakoinnin osalta, mikä vaikeuttaa yhteistyömallin sopimista. Kuntien johtamis- ja organisaatiomalleja ei voida muuttaa vain jälkitorjuntaa varten, vaan niiden on palveltava kunnan palvelujen ja lakisäätteisten tehtävien hoitamista myös normaalioloissa. **Porvoon kaupunki** lausuu, että viranomaistehtävien järjestäminen ei saa perustua yhteistoimintasopimukseen tai muuhun kuin viranomaistehtävää koskevaan lakiin. Ylikunnallisten viranomaistehtävien koordinoiminen tulee olla valtion viranomaisten vastuulla. **Kuntaliiton** näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista järjestää kuntien yhteistyö kuntalain (410/2015) 8 luvun mukaisesti. Ehdotus kuitenkin jättää epäselväksi, miten vastuut yhteistyöalueiden kuntien välillä jakautuisivat ja millaista menettelyä sovellettaisiin mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemisessa. Näiltä osin ehdotusta tulee vielä tarkentaa.

LVV nostaa esille, että kuten esityksessä on todettu, kunnilla on hyvin erilaiset voimavarat hoitaa jälkitorjuntaa. Säädetävällä lainsäädännöllä tulee varmistaa, että voimavarat ovat käytettävissä jälkitorjunnassa silloin, kun niille on tarve. Yksittäisten kuntien valmiuden parantaminen on haasteellista ja **LVV** katsoo, että yhteistyöalueilla tähän voitaisiin päästä. Osallistuvien tahojen osalta on syytä mainita, että merellä tapahtuvan onnettomuuden osalta on hyvä miettiä myös Rajavartiolaitoksen kutsumista yhteistyöryhmään asiantuntijana. Merellinen onnettomuus voi alkaa avomerellä, mutta sen vaikutukset voivat päättyä rannikolle, jossa torjunnan toimivalta on pelastuslaitoksilla.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Kymenlaakson hyvinvointialue/Kymenlaakson pelastuslaitos, Saaristoasiain neuvottelukunta ja Luodon kunta nostavat esiin kysymyksen yhteistyöstä yli aluerajojen. **Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ja Kymenlaakson hyvinvointialue/Kymenlaakson pelastuslaitos** huomauttavat, että suuren kokoluokan onnettomuuksien vaikutukset öljyntorjuntaan ja jälkivahinkojen torjuntaan ovat usein valtakunnallisia. Näin ollen jälkitorjunnan yhteensovittaminen yli aluerajojen tulee huomioida jo uuden lain mukaisessa varautumissuunnittelussa. Yleisesti suurten kokoluokkien onnettomuuksien osalta aktivoidaan myös kansainväliset apumekanismit, joiden osalta tulee vastuorganisaatioilla olla toimintaan riittävä osaaminen sekä prosessit kunnossa. **Saaristoasiain neuvottelukunta ja Luodon kunta** peräänkuuluttavat säännöksiä jälkitorjunnasta yli yhteistyöalueiden rajojen. **Saaristoasiain neuvottelukunnan** mukaan, vaikka yhteistyöaluejako on lähtökohtaisesti hyvä, sen tulee mahdollistaa jälkitorjunnan yhteensovittaminen yli alueellisten rajojen, mikäli tämä on tarpeellista riittävän osaamisen ja toimivien prosessien turvaamiseksi. **Luodon kunta** toteaa, että lakiesityksissä ei ole riittäviä säännöksiä yhteistyöstä kolmen yhteistyöalueen välillä eikä eri yhteistyöalueisiin kuuluvien kuntien kesken. Mikäli kunnille annetaan tässä yhteydessä vastuuta, lakia tulisi täydentää säännöksillä yhteistyöstä yhteistyöalueiden välillä, siitä miten yhteistyötä johdetaan ja organisoidaan sekä siitä, miten kustannukset jaetaan yhteistyöalueiden kesken ja eri yhteistyöalueisiin kuuluvien kuntien välillä.

WWF kannattaa myös yleisellä tasolla yhteistyön lisäämistä öljyntorjuntaan osallistuvien organisaatioiden välillä sekä Suomen öljyntorjuntavalmiuden ja osaamisen keskittämistä.

4.4. Jälki-lain 4 §

Helsingin kaupunki ehdottaa, että pykälää tarkennettaisiin esimerkiksi yhdenmukaistamalla se päivityksessä olevan valmiuslain varautumisvelvoitteiden mukaisiksi.

Kristiinankaupunki katsoo, että jälkitorjunnan operatiivinen johtamisvastuu tulisi selkeästi antaa pelastusviranomaiselle, kun taas kunta voisi toimia tukevassa roolissa.

Kotkan kaupunki toteaa lausunnossaan, että alueellista yhteistyötä on tarpeen vahvistaa, jotta rajalliset resurssit, osaaminen ja kalusto saadaan hyödynnettyä tehokkaasti. On tärkeää varmistaa, että yhteistyö ei johda vastuun hajautumiseen, osaamisvajaisiin tai epäselvyyksiin kriisitilanteessa, vaan tukee selkeää, tehokasta ja johdettua toimintaa.

Kristiinankaupunki, Luodon kunta ja Närpiön kaupunki kiinnittävät huomiota kuntien resursseihin suhteessa vaadittuihin tehtäviin. **Kristiinankaupungin** näkemyksen mukaan valmiutta koskevat säännökset ovat liian pitkälle meneviä suhteessa kuntien resursseihin. Ehdotus edellyttää merkittäviä panostuksia henkilöstöön, koulutukseen, suojarusteisiin, keräysvälineisiin, ajoneuvoihin, aluksiin ja tekniseen kalustoon ilman, että vastaavia resursseja osoitetaan. Rannikko- ja saaristokunnalle tämä merkitsee erittäin laajoja vaatimuksia sekä käytännöllisesti että taloudellisesti. Tällaisen valmiuden ylläpitäminen kunnallisella tasolla ei ole realistista, erityisesti kun otetaan huomioon, että suuren onnettomuuden jälkitorjunta voi kestää kuukausia tai jopa vuosia ja samalla sitoa resursseja muista lakisääteisistä kunnallisista tehtävistä. **Luodon kunta** huomauttaa, ettei lakiesityksissä oteta huomioon sitä, etteivät kunnat enää vastaa pelastustoimesta ja että kunnilla ei siten enää ole suurten merellisten öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjuntaan tarvittavaa asiantuntemusta, henkilöstöresursseja, kalustoa tai rahoitusta. Nykyisin asiantuntemus ja resurssit ovat pääosin valtion viranomaisilla, kuten Rajavartiolaitoksella ja Lupa- ja valvontavirastolla, sekä hyvinvointialueiden pelastuslaitoksilla. Tämän vuoksi jälkitorjunnasta ja siihen liittyvästä varautumisesta tulisi vastata valtion viranomaisten ja hyvinvointialueiden, ei kuntien. **Närpiön kaupunki** toteaa, että mikäli lakiesitys toteutettaisiin luonnoksen

mukaisena, se merkitsisi kunnille laajoja lisätehtäviä, joita ei voida hoitaa ilman lisäresursseja henkilöstön, uuden erityisasiantuntemuksen, suojarusteiden ja keräysvälineiden, alusten, erikoisajoneuvojen sekä teknisen kaluston muodossa. Tarve olisi erityisen suuri Närpiön kaltaisessa kaupungissa, jolla on noin 700 kilometriä rantaviivaa.

LVV korostaa varautumisen toteuttamisen toimenpiteiden, kuten harjoittelun ja koulutuksen roolia. Vahinkotilanteen sattuessa toiminta perustuu varautumissuunnitelmaan ja sen toteutus pohjautuu vahvasti ennalta harjoiteltuihin ja sovittuihin roolituksiin sekä toimintatapoihin. Harjoittelussa ja muussa ennakkolisessä toiminnassa tulee olla mukana kaikki varautumisessa ja vahingontorjunnassa muutenkin mukana olevat tahot.

WWF nostaa lausunnossaan esille, että esitysluonnoksen mukaan varautumissuunnittelussa rannikkokunnilla olisi mahdollisuus kartoittaa vapaaehtoorganisaatioiden osallistumis- ja hyödyntämismahdollisuuksia ja katsoo, että ilman lainsäädännöllistä tukea kolmannen sektorin kyky tuottaa suunnitelmallista ja tehokasta apua viranomaiselle ympäristövahinkotilanteessa vaarantuu ja ehdottaa, että lakiin lisätään vapaaehtoistoinnasta säännökset, jotka kattavat vähintään työnjohdollisen aseman, työturvallisuuden, vakuutusturvan sekä korvaukset ja palkkiot.

Porvoon kaupungin näkemyksen mukaan varautumissuunnitteluun on otettava mukaan myös alueelliset jäteyhtiöt. Olisi tärkeää saada hyödynnettyä myös varautumisessa Lupa- ja valvontaviraston vahva ympäristövahinkoihin liittyvä osaaminen ja tarpeellisilta osin mahdollisuudet valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen. Koordinointivastuun pitää tarkoittaa jälkitorjunnan järjestämisvelvoitetta ja sisältää lisäksi yhteistyöalueiden varautumissuunnitelmien valmisteluvastuun, jotta yhteistyöhön liittyvä päätöksenteko helpottuu eikä tarvita yhteisiä virkoja tai sopimuksia, eikä varautumissuunnitelmien laatimiseen tarvitse jakaa tukirahoja. Lupa- ja valvontaviraston roolin vahvistaminen ei tarkoita teknisen osaamisen tai operatiivisten tehtävien hoitamista; niistä vastaavat Rajavartiolaitos, hyvinvointialueiden pelastuslaitokset ja kuntien jälkitorjuntaviranomaiset. Valmiussuunnittelun ja pelastustehtävien vastuiden jakautuminen ja järjestämisvelvoite tulee esittää uudessa laissa ja olla yhdenmukaisia ympäristönsuojelulain 133 §:n kanssa.

Porvoon kaupunki ja **Kuntaliitto** huomauttavat, että muiden varautumistoimenpiteiden määrittely jää säännösehdotuksessa epäselväksi. **Porvoon kaupunki** huomauttaa, että säännös on kirjoitettu velvoittavaan muotoon, mutta jää määrittämättä, mitä nämä edellytetyt muut toimenpiteet ovat, ja missä määrin niitä tulee toteuttaa. **Kuntaliitto** katsoo, että muita varautumistoimenpiteitä tulisi ehdotuksessa tarkentaa.

Xamk toteaa lausunnossaan, että lakiehdotuksen 4 §:ssä mainittujen muiden toimenpiteiden rahoitus jäi epäselväksi, samoin jälkitorjuntakustannusten korvaaminen vakavissa vahingoissa niiden ollessa todennäköisesti kansainvälisen korvausrahaston korvattavaksi kuuluvia.

4.5. Jälki-lain 5 §

Lupa- ja valvontaviraston vastuuta ylikunnallisen jälkitorjunnan koordinoinnissa pidetään perusteltuna (**Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Kymenlaakson hyvinvointialue / Kymenlaakson pelastuslaitos**).

Kotkan kaupunki pitää yhteistyöalueilla laadittavia varautumissuunnitelmia hyvänä asiana ja katsoo myös, että Lupa- ja valvontaviraston ohjaava rooli varmistaa alueiden välillä yhtenäiset toimintamallit huomioiden kuitenkin alueiden väliset eroavaisuudet.

Kristiinankaupunki ja **Närpiön kaupunki** pitävät vaatimusta erillisestä valmiussuunnitelmasta tarpeettomana ja epäselvänä, ja katsovat, että sen sijaan voitaisiin hyödyntää kuntien olemassa olevaa varautumissuunnittelua. Kaupungit huomauttavat myös, että on epäselvää, mikä viranomaisen hyväksyisi varautumissuunnitelman. **Kristiinankaupunki** nostaa esille, että jää epäselväksi, miten menettely toimisi tilanteessa, jossa yksi tai useampi yhteistyöalueen kunta ei kykene hyväksymään suunnitelmaa. **Kristiinankaupunki** katsoo, että Lupa- ja valvontaviraston rooli ohjauksessa ja yhteensovittamisessa on perusteltu, mutta valtion tulisi myös kantaa täysi vastuu kansallisesta varautumisesta. **Närpiön kaupunki** katsoo, että olemassa olevan varautumissuunnittelun hyödyntämisen myötä merellä tapahtuvien öljy- ja kemikaalipohjaisten suuronnettomuuksien jälkitorjunnassa avustamiseen varautuminen muodostuu myös luontevammaksi ja vakiintuneemmaksi osaksi kunnan varautumistyötä.

Kuntaliitto ehdottaa seuraavaa muutosta jälkitorjuntalain 5 §:ään: *”Lupa- ja valvontavirasto ohjaa yhteistyöalueen varautumissuunnittelua. Yhteistyöalueen kuntien on osallistuttava varautumissuunnitelman laatimiseen merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi.”*

LVV toteaa, että varautumissuunnitelmien tulee olla yhtenäisiä ja suunnitelmasta tulee selvitä, miten jälkitorjunnan johtovastuu yhteistyöalueella määrittyy. Hyvin tärkeänä osana varautumissuunnitelmaa tulee olla varautuminen vahinkojätteen keräämiseen, varastointiin ja käsittelyyn. Asetuksessa on syytä tarkentaa varautumissuunnitelman sisältöä ja ajankohtaa, johon mennessä lain voimaantulosta yhteistyöalueet tulee koota ja varautumissuunnitelma laatia. Yhteistyöalueiden varautumissuunnitelmien tulee olla saman sisältöisiä, ja niissä tulee huomioida myös alueelliset olosuhteet. **LVV** nostaa esille jälkitorjunnan järjestämisen tilanteissa, joissa vahingon vaikutukset ulottuvat kahdelle yhteistyöalueelle. **LVV** huomauttaa, että tiedon kululla on keskeinen rooli vahingontorjunnassa. Jätehuolto tulisi ottaa tärkeäksi osaksi varautumissuunnitelmaa.

Porvoon kaupunki toteaa, että valtion Lupa- ja valvontavirasto yhdessä Rajavartiolaitoksen ja hyvinvointialueiden johdon kanssa on otettava vastuu valmiussuunnittelun alueellisesta koordinoinnista rannikoilla sekä torjunnasta aavalla merialueella ja saaristossa ennen kuin öljy-yhdisteet tai kemikaalit saavuttavat rannikon. Näin varmistetaan viranomaisten välinen koordinointi, varautumissuunnitelmien taloudellinen kehys, torjuntaan tarvittavien resurssien kohdentaminen yli pelastusviranomaisten vastuurajojen sekä ulkomainen perintä.

SM/PeO pitää erittäin tärkeänä, että lakiehdotuksen 5 §:n 6 momentin nojalla voitaisiin antaa asetus, jolla saataisiin varmistettua varautumissuunnitelmien riittävä sisältö ja yhdenmukaisuus. Esitetty sääntely ei välttämättä varmistaisi sitä, että varsinaiseen jälkitorjuntaan olisi nykyistä mallia ”leveämpiä hartioita”, koska kuntien välisen yhteistyön käytännön järjestelyt jäisivät pitkälti kunnallisen itsehallinnon sekä kuntien keskinäisen sopimishalukkuuden varaan. Vastuu itse jälkitorjunnan käytännön toteuttamisesta jäisi edelleen yksittäisten kuntien vastuulle, jos kunnat eivät toisin saisi sovittua. Lain tarkoitusta koskevassa 1 §:ssä todetaan, että lain tarkoituksena on edistää eräiden kuntien välistä yhteistyötä. Lailla ei kuitenkaan velvoitettaisi kuntia yhteistyöhön muutoin kuin varautumisen ja varautumissuunnitelman laatimisen osalta.

Xamk esittää, että hyvinvointialueen pelastustoimen edustajan osallistamista varautumissuunnitteluun muutettaisiin velvoittavammaksi. Lisäksi ehdotettu tiedoksi toimittaminen ei välttämättä johda eri viranomaisten suunnitelmien yhteensopivuuden tai suunnitelmarajapintojen saumattomuuden varmistamiseen.

WWF esittää, että 5 §:n varautumissuunnitelman sisältövaatimuksiin lisätään maininta vapaaehtoistoinnasta. Suunnitelmassa tulisi olla kuvaus siitä, miten vapaaehtoisorganisaatiot integroidaan jälkitorjuntaan.

4.6. Pelastuslain 111 a §:n muutos

LVV katsoo, että pelastuslain muutos selkeyttäisi aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan vastuuta vakavissa tilanteissa. **LVV** pitää myös tärkeänä, että lainsäädännössä on huomioitu se, että kunnilla on mahdollisuus saada rahoitus jälkitorjuntatoimista aiheutuviin kustannuksiin myös ennakkoon. **LVV** huomauttaa, että kunnilla ei ole rahoitusvalmiutta merkittäviin kustannuksiin, mistä syystä ennakkokorvausmahdollisuus on tärkeä. **LVV** toteaa, että kemikaalivahinkojen jälkitorjuntavastuu olisi kuitenkin tärkeää määrittää tulevaisuudessa myös maa-alueella tapahtuvien osalta sekä vakavia vahinkoja pienempiin aluskemikaalivahinkotilanteisiin. Ehdotettu lakimuutos koskee vakavaa vaaraa tai haittaa aiheuttavia aluskemikaalivahinkotilanteita, jälkitorjuntaan siirryttäessä arvio vahingon vaikutusten vakavuudesta lienee paremmin arvioitavissa, kuin mitä onnettomuuden alkutilanteessa välttämättä on.

Kuntaliitto ei pidä tarkoituksenmukaisena kuntien vastuun laajentamista myös aluskemikaalivahinkoihin – se olisi merkittävä ja uusi osaamista ja resursseja vaativa lisäys kuntien varautumis- ja jälkitorjuntavelvoitteisiin.

Hangon kaupunki ja Kirkkonummen kunta esittävät, että lakia tulee selventää siten, että kunnan määräämä jälkitorjuntaviranomainen ei voi olla sama viranomainen, joka valvoo jälkitorjuntaa, jotta vastuut ja roolit pysyvät selkeinä. **Kuntaliitto** ehdottaa pelastuslain 111 a §:n muotoilemista seuraavasti: *”Jälkitorjuntaa johtaa asianomaisen kunnan määräämä viranomainen, jona ei kuitenkaan voi toimia kunnan ympäristönsuojelu- tai terveydensuojeluviranomainen tai näiden alainen viranhaltija.”*

Helsingin kaupunki toteaa, että lainkohta jää osin epäselväksi. Kemikaalivahinko voi aiheuttaa merialueella vakavaa haittaa ympäristölle, mutta esim. sen maaperää pilaava vaikutus voi olla hyvinkin vähäinen. Epäselvää on, sisältääkö jälkitorjunta myös ympäristönsuojelulain mukaisen pilaantuneen maaperän puhdistamisen ja milloin voidaan todeta jälkitorjunnan päättyneen. Selkeämpää olisi, että pilaantuneen maa-alueen puhdistamisvelvollisuus menisi ympäristönsuojelulain mukaisesti.

SM/PeO pitää tärkeänä, että jälkitorjuntasäännökset saataisiin siirrettyä mahdollisimman pikaisesti pelastuslaista ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön. Näin ei ainakaan tämän esitysluonnoksen mukaan oltaisi tekemässä vaan pelastuslain sääntelyalaa oltaisiin päinvastoin laajentamassa. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan sääntely ei kuulu pelastuslain soveltamisalaan. **SM/PeO** katsoo, että ympäristöministeriön tulee pikaisesti käynnistää lainsäädäntöhanke öljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjuntavastuun siirtämiseksi kokonaisuudessa pois pelastuslaista. Lisäksi **SM/PeO** pitää ongelmallisena, että jälkitorjuntaa koskevan viranomaisen toimivaltuuksista ja tiedonsaantioikeuksista säädetään viittaamalla toiselle viranomaiselle aivan eri tehtävää varten säädettyihin toimivaltuuksiin. Pelastuslaissa säädetty toimivaltuudet on säädetty kiireellistä pelastustoimintaa varten, jossa toimivaltuuksia voidaan joutua käyttämään mm. kiireellisissä ihmishenkiä pelastavassa pelastustoiminnassa. Jälkitorjuntaa johtavan viranomaisen tehtävät poikkeavat pelastustoimintaa johtavan tehtävistä ja toimivaltuudet tulisi säätää tämän tehtävän vaatimusten mukaisesti. Selvää on, että jälkitorjuntaviranomaisella tulee olla riittävät, tarvittaessa myös perusoikeuksiin puuttumiseen oikeuttavat, toimivaltuudet. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tietyt otto-oikeudet ja liikkumisrajoitukset. Kumotussa öljyvahinkojen torjuntalaissa (1673/2009) oli säädetty torjuntaviranomaisen toimivaltuuksista. Sisäministeriössä on käynnissä pelastuslain toisen vaiheen uudistamishanke (VN/9218/2024) sekä pelastustoimen henkilötietojen käsittelyä ja tiedonsaantioikeuksia

koskeva lainsäädäntöhanke (VN/30683/2024). Näiden molempien hankkeiden johdosta pelastuslakiin saattaa olla tulossa muutoksia.

Myös **Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen / Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Kymenlaakson hyvinvointialueen / Kymenlaakson pelastuslaitoksen** näkemyksen mukaan pelastuslaista tulisi poistaa kokonaan öljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan pykälä. Asia tulisi olla kirjattuna kokonaisuudessaan ympäristöministeriön lainsäädännön alle, sillä ympäristöministeriö ohjaa, seuraa ja kehittää jälkitorjuntaa. Samoin **Xamk** kannattaa pelastustoiminnan ja jälkitorjuntalainsäädännön eriyttämistä omien hallinnonalojensa lainsäädännön piiriin vastuujaon sekä eri torjuntavaiheiden kiireellisyyden ja riskitasojen eroavaisuuksien selkiyttämiseksi.

Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan jälkitorjunnasta voidaan säätää edelleen pelastuslain 111 a §:n nojalla, mutta selkeintä olisi ottaa tuo säännös myöhemmässä vaiheessa erilliseen jälkitorjuntalakiin. Pelastuslaissa voisi olla informatiivinen viittaussäännös jälkitorjuntalakiin, josta selviää, ettei jälkitorjunnasta enää säädetä osaksikaan pelastuslaissa vaan jatkossa vain jälkitorjuntalaissa.

WWF pitää pelastuslain 111 a §:n muutosta, jolla kunnan vastuu laajennetaan kattamaan myös aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunta, erittäin tervetulleena. Nykytilanteessa kemikaalivahinkojen jälkitorjunnan vastuutahon määrittäminen on ollut haasteellista ja voinut viivästyttää torjuntatoimien aloittamista. On todennäköistä, että lainsäädäntöön tarvitaan jatkossa vielä täsmennyksiä liittyen aineisiin, jotka eivät välttämättä ole suoraan myrkyllisiä, mutta aiheuttavat merkittävän ympäristön turmeltumisen riskin. Tällaisia aineita ovat esimerkiksi muovipelletit.

4.7. Jälkitorjuntaan liittyvä rahoitus

4.7.1. Varautumissuunnitelman laatimiseen liittyvä rahoitus

Helsingin kaupunki ja **Turun kaupunki** toteavat, että lain tuoma velvollisuus yhteistyöalueen varautumissuunnitelman laatimiseen sekä vaatimus varautua myös muilla toimenpiteillä alusöljy- ja uutena myös aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseen lisää kaupunkien kustannuksia.

Lausunnonantajat suhtautuvat myönteisesti valtionavustuksiin varautumissuunnitelmien laatimiseksi (**Helsingin kaupunki, Haminan kaupunki, Virolahden kunta, Kuntaliitto**). **Helsingin kaupunki** toteaa, että on kannatettavaa, että valtio varautuu kattamaan varautumissuunnitelmien laatimisesta aiheutuvat kustannukset. Samoin **Haminan kaupunki** ja **Virolahden kunta** pitävät tärkeänä, että lakimuutokseen sisällytetään valmiussuunnitelman laatimiskustannusten korvaaminen valtion varoista. **Kuntaliiton** mukaan on myönteistä, että valtionavustusta voidaan saada suunnitelmien laatimiseen sekä omana työnä että ostettavana palveluna. **Turun kaupunki** pitää tärkeänä, että suunnitteluun tarkoitettua rahoitusta voidaan käyttää mahdollisimman monipuolisesti. Olisi perusteltua arvioida, onko rahoitusta tehokkainta käyttää kuntakohtaisen suunnittelun ja avustuksen haun kautta vai olisiko rahoituksen tehokkain käyttö mahdollista esim. alueellisen resurssoinnin vahvistamiseen. **Mustasaaren kunta** katsoo, että valmiussuunnitelmiin liittyvästä valtionavustuksesta pitäisi tehdä pysyvää. Lisäksi olisi syytä harkita tukitason korottamista, jotta voidaan varmistaa yhdenvertainen valmius kaikilla yhteistyöalueilla. **Natur och Miljö** pitää varautumissuunnitelmien laatimiseen esitettyä rahoitusta vähäisenä.

Varautumiseen osoitettua rahoitusta pidetään liian vähäisenä, jos se kohdistuu ainoastaan varautumissuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen (**LVV, WWF, Hangon kaupunki, Xamk, Turun kaupunki**). Rahoitusta tulisi suunnata myös varautumissuunnitelman käytännön toimeenpanoon ja jälkitorjuntavalmiuden ylläpitoon tarvittaviin moninlaisiin resursseihin kuten kalustoon, harjoitteluun ja koulutukseen (**LVV, WWF, Siuntion kunta, Simon kunta, Helsingin kaupunki, Kirkkonummen kunta,**

Kotkan kaupunki, Loviisan kaupunki, YSV ry). Raaseporin kaupunki peräänkuuluttaa pysyvää ja ennakoitavaa rahoitusmekanismia sekä kuntien erilaisten olosuhteiden huomioimista.

Useat lausunnonantajat katsovat, että varautumisesta aiheutuvat kustannukset on korvattava täysimääräisesti (**Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Mustasaaren kunta, Porvoon kaupunki, Hailuodon kunta, Luodon kunta, Kristiinankaupunki**). **Kuntaliitto** katsoo, että rahoituksen järjestäminen ja kustannusten täysimääräinen korvaaminen kunnille on esityksen mukaisen sääntelyn edellytys. Suunnitelman laatimisen kustannusten lisäksi tulee kuntien myös kyetä toteuttamaan suunnitelma ja siitä aiheutuvat velvoitteet. Tämä tarkoittaa koulutusta ja kalustohankintoja sekä mahdollisesti lisähenkilöresurssien tarvetta. **Mustasaaren kunta** toteaa, että valtion tulee varmistaa riittävien määrärahojen varaaminen valtion talousarvioon kattamaan lakimuutoksesta aiheutuvat kustannukset.

4.7.2. Jälkitorjunnasta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen

VM kiinnittää huomiota siihen, että onnettomuuksien jälkeen syntyvien todellisten vahinkojen jälkitorjuntakustannukset jäisivät kuntien perittäviksi vahingon aiheuttajalta. Esityksestä ilmenee, ettei perintä ole aina yksinkertaista, eikä korvausvelvollinen taho ole välttämättä selkeä. Tällaisissa tilanteissa kunnat voivat joutua vaativiin kansainvälisiin oikeudellisiin prosesseihin. Näistä aiheutuvat kustannukset tulisi korvata kunnille, ja samalla olisi perusteltua arvioida, olisiko valtiolla paremmat edellytykset hoitaa tällainen perintä.

LVV huomauttaa, että myös YVR-lain mukainen enimmäiskorvaussumma 30 miljoonaa euroa voi ylittyä, mistä syystä on tärkeää, että kustannuksia rahoitetaan myös tapauskohtaisella talousarviorahoituksella tarpeen mukaan. Jälkitorjuntaviranomaiselle aiheutuvat kustannukset eivät saa ajaa kuntaa tilanteeseen, jossa kunnan rahoitustilanne heikkenee ja vaikeuttaa muita kunnan tehtävien hoitamista.

Lausuntopalautteessa peräänkuulutetaan ennakkollista rahoitusta jälkitorjuntatoimiin (**LVV, Haminan kaupunki, Kotkan kaupunki**). **LVV** pitää tärkeänä, että lainsäädännössä on huomioitu se, että kunnilla on mahdollisuus saada rahoitus jälkitorjuntatoimista aiheutuviin kustannuksiin myös ennakkoon, sillä kunnilla ei ole rahoitusvalmiutta merkittäviin kustannuksiin. Myös Haminan kaupunki katsoo, että kunnalla tulisi olla mahdollisuus hakea korvausta myös etukäteen. **Kotkan kaupunki** katsoo, että järjestelmä, jossa ympäristövahinkorahastosta voidaan hakea korvauksia vasta jälkikäteen, muodostaa kunnille huomattavan taloudellisen riskin.

Raaseporin kaupunki, Virolahden kunta ja Vaasan kaupunki nostavat myös esille kunnille rahoitusmallista aiheutuvat riskit. **Vaasan kaupunki** katsoo, että jälkitorjunnan rahoitusvastuun tulee olla selkeästi valtiolla. **Raaseporin kaupunki** huomauttaa, että tulee varmistaa, etteivät kunnat joudu kohtuuttoman taloudellisen riskin alaisiksi ennen korvausten maksamista.

Porvoon kaupunki, Kotkan kaupunki, Hangon kaupunki ja Haminan kaupunki nostavat esiin kysymyksen jälkitorjunnasta saatavista korvauksista tilanteissa, joissa onnettomuus tapahtuu kansainvälisillä merialueilla. **Porvoon kaupunki** katsoo, että ympäristövahinkorahaston korvauskäytännöt ovat epävarmoja, hitaita ja osin soveltumattomia esimerkiksi kansainvälisillä merialueilla tapahtuviin onnettomuuksiin, mikä siirtää kustannus- ja riskivastuun kohtuuttomasti kunnille.

Kuntaliitto katsoo, että jälkitorjuntatoimiin tulisi varmistaa ympäristövahinkorahaston tai valtion täysi rahoitus.

Kristiinankaupunki pitää lakiehdotuksen rahoitusratkaisua riittämättömänä. Valtion tulee kantaa täysi taloudellinen vastuu jälkitorjunnasta, korvausten tulee olla ennakoitavia ja pitkäjänteisiä, ei harkinnanvaraisia.

4.8. Muita huomioita

Jälkitorjuntaviranomainen

Useat kuntasektorin lausunnonantajat (**Hailuodon kunta, Helsingin kaupunki, Kemiönsaaren kunta, Kirkkonummen kunta, Kotkan kaupunki, Kristiinankaupunki, Loviisan kaupunki, Luodon kunta, Maalahden kunta, Mustasaaren kunta, Närpiön kaupunki, Turun kaupunki, Kuntaliitto YSV ry**) esittävät, että jälkitorjuntavastuu pitäisi keskittää joko hyvinvointialueiden pelastusviranomaisille tai valtion viranomaisille. Kuntien mielestä niiden roolin tulisi painottua asiantuntijatehtäviin ja virka-avun antamiseen.

Pelastustoiminnan ja jälkitorjunnan välinen rajapinta

Lausunnonantajat (**Hangon kaupunki, Kirkkonummen kunta, Siuntion kunta**) pitävät tärkeänä, että lainsäädännössä varmistettaisiin, ettei jälkitorjuntaan siirrytä pelkällä pelastuslaitoksen päätöksellä ilman asianosaisten kuntien kuulemista. Kunnille on varattava riittävästi aikaa valmistautua jälkitorjunnan vastuisiin.

LVV pitää tärkeänä, että torjuntatoimien päättäminen ja jälkitorjuntaan siirtymisen kriteerit olisivat yhtenevät. Laajoissa, vakavissa alusöljy- ja kemikaalivahingoissa tulisi tehdä viranomaisyhteistyötä ja olla yhteydessä ympäristöviranomaisiin ennen jälkitorjuntaan siirtämistä. Näin voidaan myös varmistua siitä, että jälkitorjuntaviranomaisella on riittävä valmius huolehtia jälkitorjuntatoimista. Myös **WWF** toivoo täsmennyksiä viranomaisten johtovastuiden siirtoa koskevaan sääntelyyn.

Xamk katsoo, että esitys selkeyttää pelastustoimintaan kuuluvia kiireellisiä toimenpiteitä, mutta peräänkuuluttaa käsitteiden selkeyttämistä ja yhtenäistämistä vakiintuneiden käsitteiden kanssa. Esitysluonnoksessa on käytetty käsitettä "ensitorjunta" vakiintuneen "alkuvaiheen torjunta" -käsitteen sijaan. **Xamk** huomauttaa, että ensitorjunnalla on aiemmissa hallituksen esityksissä ja niihin pohjautuvissa teksteissä viitattu vahinkoaineen haltijan omiin toimenpiteisiin. Jos käsitteen sisältöä on tarpeen muuttaa, uuden määritelmän kirjaaminen vähentäisi sekaannuksen riskiä. **Xamk** ehdottaa myös harkittavaksi 'keräys'- ja 'puhdistus' -termien systemaattisempaa käyttöä siten, että keräämisellä viitattaisiin alkuvaiheen torjunnan aikana tapahtuvaan irtonaisen vahinkoaineen keräämiseen ja puhdistamisella jälkitorjuntavaiheeseen, ja että 'torjunta' -termiä ilman 'jälki'-etuliitettä käytettäisiin vain pelastuslain alaisesta torjuntavaiheesta. Kriteerit pelastustoiminnan päättämiseksi ja jälkitorjuntaan siirtymiseksi tulee kuvata riittävän täsmällisesti. Esitys hyötyisi sen täsmäntämisestä, mikä lisävahingon vaara ihmisten terveydelle voidaan jättää jälkitorjuntaviranomaisten kannettavaksi.